

A

B

[illegible]

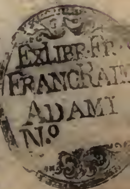
OCELLI LVCANI
DE VNIVERSI NATVRA LIBELLVS,

LVDOVICO NOGAROLA
Com. Veronensi interprete:

XII. IANVARII M D LVIII.

EIVSDEM NOGAROLAE EPIstola super Viris illustribus genere Italis, qui græce scripserunt.

VENETIIS Ioan. Gryphius excudebat,
M D LIX.

OCELLI LVCANI DE VNIVERSI NATVRA LIBELLVS,

LVDOVICO NOGAROLA Comi. Veronensi interprete.

XII. IANVARII M D LVIII.

EIVSDEM NOGAROLAE EPIstola super Viris illustribus genere Italis, qui graece scripserunt.

VENETIIS Ioan. Gryphius excudebat, M D LIX.

AMPLISS. CARDINALI ET CARPORVM PRINCIPI RODVLPHO PIO LVD. NOGAROLA COM.

Nnvs agitur iam quartus Antistes illustrisſime, cùm Guido Vbaldo inuictisſimo Vrbini Duci in illa nobili profectione, qua ad accipiendum à Iulio II. ſummo Pontif. uexillum Romam ſe contulit, comes fui, ad quam urbem cùm ueniſſem, tametſi ferè mihi continenter uerſari inter milites opus eſſet, non tamen erat prorſus interdictum, ne aliquam diei partem cum doctis uiris conſumerem. Non enim ignoras, quantum Feltria, & Quercens familia ut rei militaris gloria, ita etiam literarum ſtudijs ſemper floruerit, utq; homines omni ſcientiarum genere præſtantes magno in honore habuerit, habereq; nunc etiam ſolita ſit. Horum ego iucundisſima fruebar conſuetudine, atque una cum ijs æſtiuos calores, quos Romæ ſolere maximos eſſe noſti, minore moleſtia ſuſtinebam. Quorum fama cùm præclara admodum eſſet, ac celebris, pleroſque alios optimis artibus deditos, ad colloquia, & congreſſus uehementer alliciebat, & inuitabat, ſic ut (quandiu iſtic fuimus) non paruus illorum numerus ad nos quotidie conflueret. inter quos magis frequens Baſilius Zanchus Bergomas, uir græce & lati-

ne non mediocriter eruditus; ac tui meiq; (dum Pataiuj iuuenes essemus)amantissimus. In quo quidem Gymnasio tu in philosophia, & Theologia tantum profecisti, ut in ijs pertractandis paucissimos quidem pares, superiorem autem habueris neminem: tametsi tua etiam uita honestissime, & sanctissime semper acta, te dignum tuis maioribus, præsertim ALBERTO illo patruo tuo, uiro ob magnam eius doctrinam, & singularem in administrandis rebus prudentiam, toti Europæ illustri & noto, atque isto cardinalatus munere dignissimum reddidit.

Basilius ergo, cùm quadam die græcum Ocelli Lucani libellum de Vniuersi natura nobis attulisset, opus quidem typis æreis excusum, sed mihi tantum fama antea cognitum, uix dici potest, quanta nos omnes, qui aderamus, uoluptate affecerit, ac me ipsum in primis, qui id statim in manus accepi, àc totum, cum sit exiguum, minimo temporis momento uoraui, cuius lectione sanè quàm sum delectatus, non ob id tantum, quòd multas res cognitione dignissimas, quas ab eo mutuati Plato, & Aristoteles in suos libros transtulerunt, literis mandauerit, uerum etiam, quia ipse natione Italus (quemadmodum Archytas Tarentinus, & Timæus Locrus, compluresq; alij nostrates) græce scribens de Philosophia; Italiam nostram illustrauit. Qua ex re satis apparet, ipsam sicut in plerisque alijs, sic in hoc genere laudis Græciæ minime cedere. Cum igitur hic libellus uulgo non extaret, in patriam cogitans,

tans, ut mihi describeretur, celeriter curaui, quem iam pridem latinum fecissem, nisi annum, & amplius grauiter ægrotassem. Sed tandem, cùm hic labor fato mihi quodam (ut arbitror) deberetur, in latinum conuerti, & nomini tuo nuncupaui, eum sperans tuæ Amplitudinis splendore aliquanto gratiorem fore, quàm si ipse per se nullis fultus præsidijs, in uulgus prodeat. Oro te itaque Pater ornatissime, ut meis faueas lucubrationibus, eas quidem legendo, cùm uacare animo tibi contigerit, sisq; tui Nogarolæ non immemor, qui te tantum amat, & colit, quantum, ut te quiuis iure diligat & obseruet, heroicæ tuæ uirtutes merentur & postulant.

DE OCELLO LVCANO

Philo Iudæus in libro περὶ ἀφθαρσίας κόσμου, *id est, de Mundo non interituro, sic meminit:*

Ἔνιοι δ' οὐκ ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὑρετὴν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πυθαγορείων τινάς. ἐγὼ δὲ καὶ ὠκέλλου συγγράμματι λευκανοῦ γένος ἐπιγεγραμμένῳ περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον, οὐκ ἀπεφαίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεως κατεσκεύαζεν. *id est.*

Cæterum sunt, qui tradant opinionis huius non Aristotelem primum auctorem, sed Pythagoreos quosdam fuisse. At mihi Ocelli genere Lucani inscriptum de uniuersi natura commentarium oblatum est, in quo quidem mundum esse ingenitum, & nunquam interiturum non solum protulit, uerum etiam exquisitissimis rationibus comprobauit.

Lucianus quoque ubi agit ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, *quod est de errato in salutatione ita scribit, quamuis non nominet* ὠκέλλον, *sed* οἴκελλος.

Ὁ μέν τοι θεσπέσιος ὁ πυθαγόρας εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἠξίωσεν, ὅσον Οἰκέλλῳ τῷ λευκανῷ, καὶ ἀρχύτᾳ. καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμιληταῖς αὐτοῦ τεκμαίρεσθαι, οὔτε τὸ εὖ πράττειν προὔγραφον, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν ἄρχεσθαι ἐκέλευσεν, *id est, Diuinus quidem Pythagoras, tametsi nullam nobis reliquit literam, ut ex Ocello Lucano, & Archyta, alijsq; eius discipulis licet conijcere, non* εὖ πράττειν, *id est, bene agere scribi debere, sed* ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν, *id est, ab ipso ualere incipiendum est præcepit.*

Diogenes item Laertius quandam Archytæ Tarentini, quæ est ad Platonem, Epistolam uitæ illius inseruit, in qua hunc philosophum non Ocellum, sed Vcellum nuncupat, ac nonnullos eiusdem recenset libros.

Καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφευγας ἐκ τᾶς ἀῤῥωστίας. ταῦτα γὰρ ἐπέσταλκας. καί τοι περὶ Δαμασκηνὸν ἀπήγγελον περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμελήθημεν, καὶ ἀνήλθομεν ὡς λευκανώς, καὶ ἐνετύχομεν τοῖς ὐκέλλω ἐγγόνοις, τὰ μὲν οὖν περὶ νόμων, περὶ βασιλείας καὶ ὁσιότατος καὶ τῆς πάντων γενέσιος αὐτοί τε ἔχομεν καὶ τινὰ ἐπεστάλκαμεν. τὰ δὲ λοιπὰ οὔτι νῦν γε δύναται εὑρεθῆμεν αἰ δὲ εὑρεθῇ ἥξει τοι.

BEne quidem est, quod à morbo euaseris. Hoc enim ex tuis literis accepi, & Damascenus nunciauit. De commentarijs studiose egimus, ad Lucanos accessimus, ibiq; conuenimus Ocelli nepotes. Quæ ab eo de Legibus, de Regno, Iustitia, omniumq; rerum ortu scripta fuerunt, & ipsi habemus, & ex his quædam ad te misimus. Reliqua etiam nunc reperiri non possunt. si inuenta fuerint, ad te perferentur.

PLato deinde respondens Archytæ, Ocellum, quamuis suppresso eius nomine, maxime laudat: dicitq; Ocelli maiores fuisse Troianos, probos quidem uiros, qui exules sub Laomedonte Rege, Myram Liciæ ciuitatem commigrauerint. In Platonis Epistola his uerbis scriptum est:

TÀ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ἀσμενοί τε ἐλάβομεν, καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν, ὡς ἔνι μάλιστα. καὶ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων. λέγονται γὰρ οἱ ἄνδρες οὗτοι Μυραῖοι εἶναι, οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ.

Ioannes Picus Mirandulanus Comes libro primo contra Astrologos.

Cur & Ocellus idem Lucanus in libro de Mundo, testimonio etiam ipse Platonis eminentißimus.

Cum Archytas in epistola sua Ocelli opusculum de omnium rerum ortu cum alijs tribus enumerat, hoc ipsum quod latinum feci, intelligi oportet. Hæc enim duo idem ualent τὸ περὶ τῆς πάντων γενέσεως & τὸ περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, nam & generatio naturæ nomen obtinuit, quippe quæ in naturam ferat tanquam uia, quod non ignorauit Aristoteles, cum ita scripsit libro secundo de Naturali Auditione.

Ἔτι δὲ ἡ φύσις ἡ λεγομένη ὡς γένεσις ἐστὶν ὁδὸς εἰς τὴν φύσιν.

ΤΑ'δε συνέγραψεν Ὤκελλος ὁ Λευκανός, περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐκμαθών. Τὰ δὲ καὶ δόξῃ μετὰ λόγου τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενος.

OCellus Lucanus de uniuersi natura conscripsit hæc, quæ quidem ille partim certis indicijs ab ipsa edoctus natura, partim opinatione & ratione ab intelligentia quod probabile est, coniectura secutus didicerat.

Annotatio.

NOn incommoda, nec inepta uideatur quæstio, si quæratur, quam ob rem Archytas Tarentinus & Timæus Locrus Itali philosophi, Cur item Theocritus poeta ex Sicilia ortus (quæ quidem Italiæ pars quondam fuit, nunc uero non lato interiecto mari seiancta, & separata) dorica lingua scripserint, aliarum græcarum antiquissima, Occellus autem in rebus naturæ explicandis Attico sermone usus sit.

Τάδε συνέγραψεν Ὤκελλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως.

PYthagoreorum morem seruat Ocellus in exordiendo opusculo suo, in cuius initio suum nomen apposuit. Nam & Timæus Locrus eiusdem sectæ philosophus sic incepit Τίμαιος ὁ λοκρὸς τάδε ἔφα. *Alcmæon quoque Crotoniata Pythagoræ discipulus, ut refert Laertius, librum suum ad hunc modum instituit,* Ἀλκμαίων ὁ κροτωνιάτης τάδε ἔλεξε.

Τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς φύσεως ἐκμαθών, τάδε καὶ δόξῃ μετὰ λόγου τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενος.

DVos esse cognoscendi modos his paucis uerbis Ocellus ostendit, unum, earum rerum, quæ sub sensum cadunt, quas sola magistra & duce natura manifestis signis percipimus, alterum, illarum, quæ animo cōprehenduntur, sed cum quadam à re nota ad ignotam progreßione. Verum ut ita progrediamur, uel (ut sic dicam) discurramus, tres necessariæ nobis sunt animæ facultates, quarum prima positas & concessas ratiocinationis propositiones, cognitis tamen prius earum terminis intelligat. hæc græce νοῦς, & νόησις, *latine mens, & intelligentia nuncupatur, secunda progrediatur ac discurrat, cui quidem duplex græcum impositum est nomen* διάνοια & λόγος, *utraque latine dicitur cogitatio. Hæc autem*

uis tametsi una eademq́; est, loci tamen, & rei subiectæ ratione, in qua est, à se ipsa uidetur differre. & propterea (ut modo dixi) duo habet nomina. Nam ut in sophista affirmat Plato, ea facultas appellatur διάνοια *cum intus inclusa ueluti animæ ad se ipsam dialogus, in anima uersatur,* λόγος *uero, cum ab anima per os emissa cum sono foras effluit, & prodit. Tertia quæ requiritur, conclusionem considerans uocatur* δόξα, *quam quidem opinionem & opinationem uertit Cicero. Hanc in eodẽ dialogo esse* τῆς διανοίας ἀποτελεύτησιν *asserit Plato, hoc est cogitationis conclusionem, primam facultatem attigit illis uerbis Ocellus* τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενος. *secundam & tertiam, cum dixit,* καὶ δόξῃ μετὰ λόγου. *Sed aduerte Platonem, qui multa sumpsit ex Ocello,* νόησιν μετὰ τοῦ λόγου *coniunxisse: ita enim scribit in Timæo,* νοήσει μετὰ λόγου καταληπτόν. *non diuersa tamen ratione. Nam uterque has tres animæ facultates ad progreßionem seu discursum pertinentes, enumerare uoluit, de quibus Ioannes Grammaticus in proœmio primi de anima uoluminis. Non negauerim tamen* νόησιν, διάνοιαν, δόξαν *tres etiam significare animi habitus, quibus duos alios* πίστιν καὶ εἰκασίαν *addidit Plato in calce libri 6. de Rep. quibus nos dicit cognoscere quinque rerum genera.*

OCELLVS.

Δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι, καὶ ἀγένητον, ἀεί τε γὰρ ἦν, καὶ ἔσται, εἰ γὰρ ἔγχρονον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν. οὕτως οὖν ἀγένητον τὸ πᾶν καὶ ἀνώλεθρον. οὔτε γὰρ, εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζει, εὕροιτο ἂν εἰς ὃ φθαρείη καὶ διαλυθείη. ἐξ οὗ γὰρ γέγονεν, ἐκεῖνο πρῶτον τοῦ παντός ἐστιν. εἰς ὅ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκεῖνο ἔσχατον τοῦ παντὸς ἔσται.

VNiuersum quidem, ut ego arbitror, nec interiturum unquam est, nec ullum aliquando habuit ortum, cum fuerit semper, futurumq́; sit, si enim tempori subditum foret, haud sanè esse perpetuo posset. ita igitur fit, ut & ingenitum sit, & item non interiturum. Nam si quis ipsum esse generatum ortu existimet, certe nullo modo in quod dissoluatur & desinat, inuenire poterit. prima siquidem uniuersi portio illa existet, ex qua primo genitum fuerit: ultima, in quam postremum dißipabitur.

OCELLVS.

Τό γε δὲ πᾶν γινόμενον σὺν πᾶσι γίνεται, καὶ τὸ φθειρόμενον σὺν πᾶσι φθείρεται, καὶ τοῦτό γε δὲ ἀδύνατον ἄναρχον, ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ πᾶν, οὐ μὴν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ οὕτως.

At uero

AT uero uniuersum si generetur, cum omnibus partibus simul generetur, & si intereat, pariter cum iisdem intereat opus est. hoc autem fieri nequit. uniuersum igitur principio caret & fine, nec eueniet ut aliter quàm hoc modo, se habeat.

OCELLVS.

Πᾶν τι τὸ γενέσεως ἀρχὴν εἰληφὸς, καὶ διαλύσεως ὀφεῖλον κοινωνῆσαι, δύο ἐπιδέχεται μεταβολὰς, μίαν μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ μείονος, ἐπὶ τὸ μεῖζον, καὶ τὴν ἀπὸ χείρονος, ἐπὶ τὸ βέλτιον, καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἀφ' οὗ ἄρξηται μεταβάλλειν, γένεσις, τὸ δὲ εἰς ὃ ἀφικνεῖται, ἀκμή. δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μεῖον, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον. τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ὀνομάζεται φθορὰ, καὶ διάλυσις.

AD hæc autem quidquid generationis initium acceperit, & dissipationis particeps futurum sit, id duas habeat mutationes, necesse est, quarum sanè altera à re minore in maiorem & à deteriore in meliorem progreditur, ac generatio quidem dicitur; unde mutationis origo ducta sit, status, in quod illa ipsa peruenerit: altera uero à re maiore ad minorem, & à meliori in deterius efficitur. Huius autem mutationis exitus, siue conclusio, interitus, & dissolutio nuncupatur.

OCELLVS.

Ἐὰν οὖν καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν γεννητὸν ἐστὶν καὶ φθαρτὸν, γενόμενον, ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μεῖζον μετέβαλλε, καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον. ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μεῖον μεταβαλεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον.

Γενόμενος ἄρα ὁ κόσμος αὔξησιν ἔλαβεν καὶ ἀκμὴν, καὶ πάλιν λήψεται φθίσιν καὶ τελευτήν. ἅπασαι γὰρ φύσεις αἱ ἔχουσαι διέξοδον ὅρους ἔχει τρεῖς καὶ δύο διαστήματα. ὅροι μὲν οὖν εἰσὶ τρεῖς, γένεσις, ἀκμὴ, τελευτή. διαστήματα δὲ, τὸ, τε ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς ἀκμῆς, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς.

HAc igitur ratione si uniuersum & totum genitum interiturumq; sit, illud à minori ad maius, & à deteriori in melius necessario mutatum fuerit. Ex quo etiam eueniet, ut eiusdem mox à maiori ad minus & à meliori in deterius sequatur mutatio. Mundus itaque si genitus sit, ut accretionem & statum accepit, sic decretionem & finem postea suscipiet. Nam omni naturæ, quæ progressionem habet, termini quidem tres, & duo attribuuntur interualla, termini profe-

ctio sunt generatio, status, & interitus; interualla uero, quod inter generationem & statum, quodq; inter statum & finem medium interiectumq; est.

OCELLVS.

ΤΟ δέ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὑτοῦ παρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον, οὔτε γὰρ γινόμενον αὐτὸ εἴδομεν, οὔτε μὴν ἤδη βέλτιον καὶ τὸ μεῖζον μεταβάλλον, οὔτε χεῖρόν ποτε ἢ μεῖον γινόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ τ' αὐτὸ καὶ ὡσαύτως διατελεῖ καὶ ἴσον καὶ ὅμοιον αὐτὸ ἑαυτῷ.

VErum enimuero totum, & uniuersum hoc nullum ex se nobis huiusmodi indicium præbet, neque enim oriri ipsum unquam uidimus, nec melius aut maius fieri, nec certe deterius aut minus euadere. Sed unum semper & idem permanere, sibiq; par & sui simile semper existere.

OCELLVS.

ΤΑ σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια αὐτοῦ ἐναργῆ αἱ τάξεις, αἱ συμμετρίαι, σχηματισμοί, θέσεις, διαστάσεις, δυνάμεις, ταχύτητες πρὸς ἄλληλα, καὶ βραδύτητες, ἀριθμοὶ ποσῶν, καὶ χρόνων περίοδοι. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μείωσιν ἐπιδέχεται, κατὰ τὴν τῆς γεννητῆς φύσεως διέξοδον. τῇ μὲν γὰρ ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελτίονα παρέπεται, τῇ δὲ φθίσει διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείονα καὶ χείρονα.

HVius sanè rei signa habentur & indicia, & eà quidem perspicua ordines scilicet, symmetriæ, figuræ, situs, interualla, facultates, celeritates, tarditatesq; motuum, eorumq; inter se proportiones, numeri præterea, & uicissitudines, commutationesq; temporum. Eiusmodi enim omnia, ut mortalis hæc & generationi obnoxia progreditur natura, mutationem diminutionemq; suscipiunt. ac quæ maiora quidem, & potiora fuerint, statum ipsum propter uigorem, quæ autem minora deterioraq; sunt, interitum præ imbecillitate consequi solent.

Annotatio.

SYmmetria cum latinum teste Plinio non habeat nomen, commensurationem, proportionemq; conuertere mihi non libuit, sed integram seruandam esse dictionem censui. Nam ea quamuis Græca, iam satis ut pleræque aliæ, latino sermone trita est, qua Victruuius & Plinius ciues mei frequenter usi sunt.

Τὸ δὲ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον. δι᾽ ἀυτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε ταύτης, ἐκ τῶν ἁπάντων διακοσμηθείς. σύστημα γάρ ἐστιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως αὐτοτελὲς, καὶ τέλειον, ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν, εἰ γάρ τι ἐστιν, ἐν τούτῳ πάντα ἐστὶ, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν, καὶ σὺν τούτῳ πάντα ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα.

At totius & uniuersi nomine totum hunc mundum intelligo, nam ob id quod uniuersitate rerum distinctus ornatusq; sit, appellationem hanc adeptus est. Perfecta enim & absoluta quædam naturarum omnium collectio est, extra quam nihil prorsus consistit, sed quidquid fuerit, illud in uniuerso, & cum uniuerso comprehendatur, oportet: cuius sane proprium uidetur esse, omnia uelut partes, uelut res aduentitias, & externas continere.

OCELLVS.

Τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ, πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογήν, ὁ δὲ κόσμος πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ᾽ αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα, τὴν φύσιν οὐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν, ἀλλ᾽ ἔτι δεῖται τῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐχόμενα συναρμογῆς. ζῶα μὲν πρὸς ἀναπνοήν, ὄψις δὲ πρὸς τὸ φῶς, αἱ δ᾽ ἄλλαι αἰσθήσεις, πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν, τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ φύεσθαι. Ἥλιος δὲ καὶ σελήνη καὶ οἱ πλανῆτες, καὶ ἀπλανεῖς κατὰ τὸ μέρος μὲν τῆς διακοσμήσεως αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀλλὰ πρὸς αὐτόν.

Atque ea quidem, quæ Mundus complectitur, cum Mundo: Mundus uero cum nulla alia re, quàm cum se ipso cognationem & consensum habet. Sed cum singulæ quæque res ex diminuta & minime perfecta constet natura, necessario factum esse uidetur, ut externo adhuc illæ adminiculo egeant, atque cum ijs, quæ sibi proximæ fuerint, coniungi, copulariq; debeant, ut animalia quidem cum aere ad respirandum; Aspectus oculorum cum lumine, ac reliqui pariter sensus cum re, & ea quidem propria, quæ unicuique eorum obijcitur. Stirpes item & plantæ cum terræ succo, cuius ui pullulant & crescunt. Sol quoque, Luna, & stellæ tam inerrantes, quam uagæ, cum Mundo, quem ipsæ tanquam partes distinguunt, atque exornant cognatione quadam iunctæ, & continentes sunt. Mundus uero non nisi cum se ipso coniungitur & coalescit.

OCELLVS.

Ἔτι δὲ καὶ οὕτως εὔγνωστον ἔσται τὸ λεγόμενον, ὅτι ἀληθές ἐστιν, τό, τι γὰρ

πῦρ ἑτέροις θερμαντικὸν ὂν αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ θερμόν ἐστι. καὶ τὸ μέλι γλυκαντικὸν γενόμενον αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ γλυκύ ἐστιν. καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων τῶν ἀφανῶν σημαντικαὶ οὖσαι αὐταὶ ἐξ ἑαυτῶν ἐμφανεῖς τε καὶ γνωστικαί εἰσιν, οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς αὐτοτελείας, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστι, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς σωτηρείας, καὶ διαμονῆς, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σωζόμενον καὶ διαμένον ἐστί. καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς συναρμογῆς, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστίν. ὁ δέ γε Κόσμος αἴτιος ἐστὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι, καὶ τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ ἀΐδιός ἐστι καὶ αὐτοτελής, καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμονῆς.

Quin etiam ex his facile intelligi poterit, id esse uerum, quod dicimus. Nam & ignis cum alijs rebus impartiendi caloris uim habeat, ipse ex seipso calidus est. Mel quoque quod sua nos dulcedine potest afficere, suapte natura dulce suaueq; est. Similiter exquisitarum rationum principia, quæ res occultas demonstrant, ipsa ex se ipsis perspicua claraq; sunt. pari modo quod alijs rebus causa est, cur perfectæ sint, id sua ui perfectum absolutumq; est. Quod item efficit, ut alia seruentur ac permaneant, ipsum sua sponte saluum itidem est, ac permanens; atque quod alijs rebus conuenientiam, & concentum præbet, illud sua natura aptum concinnumq; est. Mundus igitur cum sit in causa, cur existant aliæ res, seruentur, & perfectionem habeant, iccirco sua ui sempiternus est, æternoq; permanens tempore, atque ob eam rationem habetur auctor, cur aliæ quoque res perpetuo durent, & consistant.

Annotatio.

Hoc eodem ferè argumento probauit Critolaus peripateticus Mundum semper fore, quamuis id paucioribus fecerit, quàm Ocellus, & diuersis usus sit uerbis, & exemplis, ut in Philonis libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου *uidere licet, in quo sic scriptum est,*

Ἐπαγωνιζόμενος δ' ὁ Κριτόλαος ἐχρῆτο, καὶ τοιούτῳ λόγῳ. τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑγιαίνειν, ἄνοσον ἐστι, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ἀγρυπνεῖν, ἄγρυπνόν ἐστιν, εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν, ἀΐδιόν ἐστιν. αἴτιος δ' ὁ κόσμος αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν, εἴγε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀΐδιος ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν. *hoc est.*

Critolaus autem disputans hac ratione utebatur, quod sibi ipsi bonæ ualetudinis causa est, id nullo affligitur morbo. quin etiam quod ex se habet, ut uigilet, somni expers est. Quod si ita res se habeat, id quoque quod sibiipsi

causa est, cur sit, perpetuum est, atqui Mundus sicuti cæteris rebus, sic etiam sibi ipsi in causa est, ut sit, nimirum ipse æternus est.

NOn miretur, qui nostra hæc legerit, si cum in Ocello, & Philone ἀπόδειξιν *nomen græcum reperi, demonstrationem transferre noluerim. Nam demonstratio apud Ciceronem non idem significat, quod apud Aristotelem* ἀπόδειξις. *quare facile suspicor, ne M. Tullius Aristotelis libros* περὶ τῶν ἀναλυτικῶν, *sicut & alios eiusdem complures uiderit. quod sanè si illi datum fuisset, non dixisset in Academicis* ἀπόδειξιν, *esse argumenti conclusionem, eamq; ita definiri, ut sit ratio, quæ ex rebus perceptis ad id, quod non percipiebatur, adducit. Nam hæc definitio non tantum ueræ demonstrationi, cuius uim & naturam persecutus est Aristoteles, uerum etiam omnibus ratiocinationis generibus conuenire aptariq; uidetur. Loco demonstrationis Aristotelicæ exquisitam rationem protulit Cicero. Quem imitari mihi libuit tum primo Thusculanorum, tum etiam primo de finibus, ubi inter argumenti conclusionem & rationem, item inter mediocrem animaduersionem & admonitionem quid intersit, nobis explicuit.*

OCELLVS.

Ὅλως δ᾽ εἰ καὶ διαλύεται τὸ πᾶν, ἤτοι εἰς τὸ ὂν, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυθήσεται. καὶ εἰς μὲν τὸ ὂν ἀδύνατον. οὐ γὰρ ἔσται τοῦ παντὸς φθορὰ, ἐὰν εἰς τὸ ὂν διαλύεται. τὸ γὰρ ὂν, ἤτοι τὸ πᾶν, ἢ τὸ μέρος τι ἐστὶ τοῦ παντὸς, καὶ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν. ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν, ἀποτελέσθαι, ἐκ τῶν μὴ ὄντων, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ πᾶν.

OMnino autem si ipsum uniuersum intereat, illud aut in id quod est, aut certe in nihilum dißipetur, oportet. in id quod est, fieri nequit, siquidem uniuersitatis rerum non erit interitus, si in id quod est, fiat dissolutio. nam id quod est, aut ipsum uniuersum, aut uniuersi portio existit. Neque uero in nihilum, cum fieri non poßit, ut id quod est, aut ex nihilo fiat, aut in nihilum abeat. æternum igitur, nec ullo modo internitioni obnoxium est uniuersum.

Annotatio.

Philo Iudæus in eodem opusculo hanc rationem ferè totam ex Ocello aduerbum accepit, sic enim ait,

Λέγεται μέντοι, ἡ φθορὰ, ἥτε πρὸς χεῖρον μεταβολὴ, λέγεται δὲ ἡ τοῦ ὄντος ἀφαίρεσις παντελής. ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέ-

γεν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανον ἐστὶ γενέσθαι τι, τό, τε ὂν ἐξαπολέσθαι ἀνήνυσον, καὶ ἄπαυσον. *hoc est,*

INteritus uocatur in deterius mutatio. dicitur quoque omnium perfecta consumptio, cui nulla necessario attribuitur subsistentia. nam quemadmodum ex nihilo nihil efficitur, ita nec quod est, in nihilum interit. ex nihilo enim ut aliquid gignatur, fieri nequit, atque id quod est, prorsus deleri, & interimi, nec auditum unquam nec credibile est.

*A*Μήχανον γὰρ τὸ ὂν ἀπολέσθαι, *ita uulgo legitur in Ocello. Ego uero legendum arbitror* ἀποτελέσθαι, *quod est effici uel fieri, quod intelligere cuique licet cum ex ipsa rei natura, tum uero ex uerbis Philonis, quæ Ocelli uerbis debent respondere. ita enim scribit Philo.* ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι.

EXtrema quoque Philonis uerba, quæ modo adduxi, mendosa sunt. sic enim in omnibus sese habent codicibus, τό, τε ὂν ἐξαπολέσθαι ἀνήνυσον καὶ ἄπαυσον. *nam quid significet* ἀνήνυσον, *&* *quantum* ἄπαυσον *proposito conueniat, non satis perspicio. Quare locum emendare, atque* ἀνήνυσον *in* ἀνήπυσον, *&* ἄπαυσον *in* ἄπυσον *conuertere non ueritus sum. ut sit sensus quemadmodum transtuli, atque res ipsas prorsus interire inauditum incredibileq́; est.*

OCELLVS.

ΕΙ᾽ δὲ καὶ δοξάζει τις αὐτὸ φθείρεσθαι, ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἔξω τοῦ παντὸς, φθαρήσεται δυναστευόμενον, ἢ ὑπό τινος τῶν ἐντὸς· οὔτε δ᾽ ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν. ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς, οὐδέν. τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ Κόσμος. οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ. δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονα καὶ δυναμικώτερα εἶναι τοῦ παντὸς. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἀληθεία. ἄγεται γὰρ τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ παντὸς καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σώζεται καὶ συνήρμοσται, καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχήν. εἰ δὲ οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν, οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔνδοθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν. ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος. τοῦτο γὰρ ἔφαμεν εἶναι τὸ πᾶν.

AT siquis ipsum esse interiturum existimet, id profecto uel ab externa, uel ab interiore causa uictum dissoluetur, sed non ab externa, cum extra uniuersum nihil sit, siquidem cætera omnia in uniuerso continentur, ac totum & uniuersum idem habetur quod Mundus, neque etiam ab ijs quæ in eo sunt.

maiora

maiora enim & ualentiora esse oportebit, quàm ipsum uniuersum. quod tamen falsum esse perspicuum est. cum omnia ab uniuerso agantur moueanturq́; & secundum hoc ea etiam seruentur, & coagmentata sint, uitamq́; & animam habeant. Quòd si nec interioris nec externæ causæ ui interiturum est uniuersum, Mundus quem eundem esse, quod uniuersum censemus, nunquam destruetur nec dißipabitur.

Annotatio.

HAnc rationem sumpsit ab Ocello Philo Iudæus, & in libello suo posuit de Mundo non interituro, quamuis eam pluribus uerbis explicuerit; cum inquit,

Τοὺς δὲ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον κατασκευάζοντας λόγους ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ὁρατὸν αἰδοῦς ταχτέον προτέρους, ὀκνεῖν ἀρχὴν λαβόντας. ἅπασι τοῖς φθορὰν ἐνδεχομένοις αἰτίαι διτταὶ τῆς ἀπωλείας, ἡ μὲν ἐντὸς, ἡ δὲ ἐκτὸς προϋπόκειται, σίδηρον οὖν καὶ χαλκὸν καὶ τὰς τοιουτοτρόπους οὐσίας εὕροις ἂν ἀφανιζομένας ἐξ ἑαυτῶν μὲν, ὅταν ἑρπηνώδους νοσήματος τρόπον ἰὸς ἐπιδραμὼν διαφάγῃ. πρὸς δὲ τῶν ἐκτὸς, ὅταν ἐμπιμπραμένης οἰκίας ἢ πόλεως συναφλεχθεῖσαι τῇ πυρὸς βιαίως ῥιπῇ διαλυθῶσιν, ὁμοιοτρόπως καὶ ζώοις ἐπιγίνεται τελευτὴ νοσήσασι μὲν ἐξ ἑαυτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐκτὸς σφαττομένοις, ἢ ἐμπιμπραμένοις, ἢ θάνατον οὐ καθαρὸν τὸν δι᾽ ἀγχόνης ὑπομένουσιν. εἰ διαφθαρήσεται καὶ Κόσμος, ἐξ ἀνάγκης ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς, ἢ πρός τινος τῶν ἐν αὐτῷ φθαρήσεται δυνάμεων, ἀμήχανον δ᾽ ἑκάτερον. ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι τοῦ κόσμου. πάντων εἰς τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ συνενεχθέντων. οὕτω γὰρ εἷς τε ἔσται ὁ ὅλος καὶ ἀγήρως. εἷς μὲν διὰ τὸ ἀπολειφθέντων τινῶν, ἕτερον ἂν τῷ νῦν ὄντι γενέσθαι ὅμοιον. ὅλως δὲ ἕνεκα τοῦ σύμπασαν τὴν οὐσίαν εἰς αὐτὸν ἐξαναλῶσαι. ἀγήρως καὶ ἄνοσος ἐπειδὴ τὰ νόσοις καὶ γήρᾳ σώματα ἁλωτὰ, θερμότησι, καὶ ψύξεσι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐναντιότησι προσεμπιπτούσαις ἔξωθεν ἰσχυρῶς ἀνατρέπεται, ὧν οὐδεμία δύναμις ἀποδρᾶσα κυκλοῦται, καὶ ἐπιτίθεται παθῶν, μηδενὸς ἀποστάντος μέρους, ὁλοκλήρων ἐγκαταλελειμμένων εἴσω. εἰ δ᾽ ἄρα τι ἐστὶν ἐκτὸς, πάντως ἂν εἴη κενὸν, ἢ ἡ ἀπαθὴς φύσις, ἣν ἀδύνατον παθεῖν τι ἢ δρᾶσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπό τινος αἰτίας διαλυθήσεται, τῶν ἐντὸς αὐτοῦ. πρότερον μὲν ἐπειδὴ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ μεῖζον ἔσται καὶ κραταιότερον, ὁ γὰρ κόσμος ἀνυπερβλήτῳ κράτει χρώμενος ἄγει τὰ μέρη πρὸς μηδενὸς αὐτῶν ἀγόμενος. *hoc est,*

HAE uero rationes, quæ mundum neque genitum esse, neque interiturum affirmant, ex proprijs illorum ductæ principijs, qui ipsum interiturum concedunt, priore loco sunt reponendæ, ut eorum quæ cernimus, habere rationem uideamur. Duas nanque illi esse causas cur res pereant, interiorem unam, alte-

ram externam statuunt. Nam ferrum & æs, atque huius generis substantias aboleri ex se ipsis comperias, cum in æruginem incidunt, quæ illas in modum serpentis morbi inuadens exedit. Ex caussis uero externis interitus accidit. quando domus aut ciuitas ui coniecto igne incensa deflagrat, & dissoluitur. Pari modo & animalia partim morbo ex ipsis correpta, partim ui externa, dum iugulantur, aut exuruntur, aut turpi suspendij morte afficiuntur, interrimi solent. Item igitur si interiturus est mundus, id quidem eueniet, aut aliqua interiore causa, aut externa, quorum neutrum fieri potest, nam extra mundum nihil reliquum est, cum omnia in eius complementum collata fuerint. ita unus erit integer, & senio carens. unus quidem, quoniam si quid remansisset, alius ei qui nunc est, similis omnino factus fuisset. integer uero propterea quòd in ipso construendo uniuersa eius substantia consumpta est. Neque item senij, neque morbi particeps est, quia corpora, quæ morbis & senio obnoxia sunt, externo quoque & ualido caloris & frigoris aliarumq; rerum contrariarum appulsu intereunt, quarum sanè facultatum nulla uis aufugit, quæ illum circumuenire, aut aliqua ratione aggredi ualeat, cum nulla quidem eius portio abscesserit, sed omnes intus clausæ, comprehensæq; sint. Ergo si aliqua externa sit causa, ea omnino inanis, aut natura quædam impatibilis, quæ nec agere quidpiam nec pati possit. prætereà nec ab interiori dissoluetur ob illud in primis, quòd pars quàm totum erit maior ac ualentior. quod sanè absurdissimum. Mundus enim incredibili robore suas partes exuperat, quas quidem agit, & mouet, ipse uero à nulla earum uicißim mouetur agitaturq;.

OCELLVS.

Ἐπεὶ δὲ ἡ ὅλη δι' ὅλης ἡ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπομαραινομένη τὸ συνεχές, ἡ προσάγουσα εἰς πᾶν τὸ θνητὸν καὶ διέξοδον ἐπιδεχομένη τῆς ἰδίας συστάσεως (τὰ μὲν γὰρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ ἡ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβει) διέξοδον, οὐκ ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς. οὐ μὴν τὴν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὴν κατὰ μεταβολήν.

IAm uero uniuersa natura si tota spectetur, successionis continuationem à primis & maxime honorandis partibus proportione quadam auferre uidetur, eamq; attenuare, & cunctis rebus mortalibus adiungere, propriæ constitutionis progreßionem suscipiens (nam prima quæ mouentur, corpora eadem atque eodem modo suum orbem conficiunt) progreßionem dico, non quæ deinceps & continenter nec mutato loco, sed quæ facta ex alio in aliud mutatione effici solet.

OCEL-

Πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνερχόμενον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν, ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρός, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. οἱ δὲ καρποὶ, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα, πάλιν αὖθι σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ αὖθι τὴν διέξοδον ἐπιτελουμένης τῆς φύσεως.

Ignis enim si in unum cogatur, & densescat, aerem, aer aquam, aqua terram producit, à terra uicißim idem usque ad ignem à quo cœperat mutatio, circuitus agitur. Arbores uero fructum ferentes, & stirpium plurimæ ex seminibus sui ortus initium habent, fructus uero producti, & iam perfecti rursus ab eodem in idem commeante natura dissoluuntur.

OCELLVS.

Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ἀποβεβηκότως τὸν καθόλου ὅρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν. οὐ γάρ ἐστιν ἐπανάκαμψις αὐτοῖς αὖθι τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὐδὲ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλληλα, καθάπερ τοῦ πυρὸς καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ τῶν τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα ἐπὶ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν, διαλύεται καὶ ἄλλα γίνεται. ταῦτα οὖν ἐστι σημεῖά τε καὶ τεκμήρια τοῦ τὸ μὲν ὅλον καὶ τὸ περιέχον μένειν ἀεὶ καὶ σώζεσθαι, τὰ δ᾽ αὖθι μέρους καὶ ἐπιγινόμενα φθείρεσθαι καὶ διαλύεσθαι.

At homines & cætera animalia humiliore quadam ratione commune naturæ explent terminum. non enim ad primam ætatem reflectuntur, & redeunt, nec contrarij circunstantiæ quemadmodum ignis, & aer, aqua, & terra, uicißim mutantur, sed cum per quatuor, qua dispartitum orbem, & mutationes ætatum confecerint, dissoluuntur, & pereunt. hæc sunt igitur signa & indicia uniuersum quidem ipsum, quod omnia continet, permanere, & conseruari semper, singulas eius partes & res aduentitias interire, & destrui.

Annotatio.

Οὐδὲ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς, εἰς ἄλληλα καθάπερ τοῦ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς.

His Ocelli uerbis satis perspicuum est huius graeci nominis, quod est ἀντιπερίστασις inuentorem (ut nonnulli somniant) non fuisse Aristotelem. Nam Ocellus ætate Aristotelem longè antecessit. hanc ego Antiperistasim (quam uis fortasse nimis licenter) contrarij circunstantiam transferre uolui. Nec sum deterritus quod Theodorus Gaza circum obsistendi rationem, reciprocationem Hermolaus Barbarus, alij aduersum conatum conuerterint. Causam interpretationis exposui in illa Epistola Veronensi, quæ est ad Timotheum Iustum sobrinum meum, qui paucis his diebus dum hæc scriberem, cum meo magno dolore ex hac uita migrauit, in qua quidem epistola duplicem ostendi in natura reperiri ἀντιπερίστασιν, Platonis unam (tametsi eo uocabulo nunquam usus est Plato) alteram Aristotelis, quam ipse ex hoc Ocelli opusculo, si non ex alio fortasse mutuatus est. Verum hæ duæ ἀντιπεριστάσεις longe inter se differunt. prima enim loci mutatione, secunda alteratione qualitatum effici solent.

OCELLVS.

Ἔτι δὲ τὸ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς οὐσίας, τοῦτο πιστοῦται διότι ἀγένητος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρτος. ἥτε γὰρ τοῦ σχήματος ἰδέα κύκλος. οὗτος δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος. διόπερ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος. ἥτε τῆς κινήσεως κατὰ κύκλον. αὕτη δὲ ἀπαράβατος καὶ ἀδιέξοδος ὅτε χρόνος ὁ ἄπειρος, ἐν ᾧ περ ἡ κίνησις διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον, μήτε τελευτὴν λήψεσθαι, ἥ γε μὴν οὐσία τῶν πραγμάτων ἀνέκβατος καὶ ἀμετάβλητος διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χείρονος εἰς τὸ βέλτιον, μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος εἰς τὸ χεῖρον πεφυκέναι μεταβάλλειν. ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων σαφῶς πιστοῦται, ὅτι ὁ κόσμος ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος. καὶ περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντὸς ἅλις εἰρήσθω.

PRæterea uniuersi figura, motus tempus & substantia, cum huiusmodi sint, ut principium non habeant, neque finem, nobis fidem faciunt, qua ratione mundus nec genitus, nec interiturus sit. Nam figuræ forma globosa est, undequaque par, & sui similis. quapropter forma hæc principio caret, & fine. Motionis quoque illud est genus, quod in orbe fertur, firmum & stabile & pristinum statum nunquam deserens. Tempus item est infinitum, in quo uersatur motus, nam ipsum ut sui motus non accepit initium, sic nec finem accepturum est. Postremo eius substantia nec augescere, nec mutari potest. quippe quæ nec à deteriori in melius, nec contra à meliori in deterius sua natura mutabilis sit. Ex ijs igitur omnibus facile credi potest, nec mundi ortum fuisse, nec interitum fore. Ac de toto quidem & uniuerso hactenus satis.

OCEL-

CAPITVLVM SECVNDVM.

Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ παντὶ τὸ μέν τι γένεσις, τὸ δ' αἴτια γενέσεως, καὶ γένεσις μὲν, ὅπου μεταβολὴ καὶ ἔκβασις τῶν ὑποκειμένων, αἰτία δὲ γενέσεως, ὅπου ταυτότης τοῦ ὑποκειμένου. φανερὸν ὅτι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τὸ ποιεῖν καὶ κινεῖν ἐστὶ περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν, τό, τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι.

VErum cum in uniuerso duæ existant res, quarum altera generatio, altera generationis habetur causa, ac generatio quidem ea esse uideatur, in qua res ipsæ mutantur, & id quod sunt esse desinunt: generationis uero causa, ubi subiecta res eadem seruatur & permanet: Hanc sanè efficiendi, & mouendi, illam uero accipiendi & patiendi uim habere perspicuum est.

Annotatio.

HAnc naturalium causarum distinctionem (alijs tamen uerbis) sic in Academicis expreßit Cicero.

DE natura autem (id enim sequebatur) id dicebant, ut eam diuiderent in res duas, ut altera esset efficiens, altera quasi huic se præbens, ea qua efficeretur aliquid in eo, quod efficeret, uim esse censebant, in eo autem quod efficeretur, materiam quandam. idem primo de finibus & in Topicis. Ex *quibus quidem locis facile colligi potest uere locutum* Aristotelem, *cum in libro de ortu animalium & alibi dixit, ueteres naturæ interpretes, quos sequitur* Cicero, *duas rerum tantummodo uidisse causas, effectricem & materiam.*

OCELLVS.

Αἱ δὲ μοῖραι αὐτοῦ διορίζουσι, καὶ τέμνουσι τό, τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ ἀκίνητον (ἰσθμὸς γάρ ἐστιν ἀθανασίας καὶ γενέσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος) τὸ μὲν ἄνωθεν ὑπὲρ ταύτης πᾶν, καὶ τὸ ἐπανωτὴν θεῶν κατέχει γένος, τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης, νείκους καὶ φύσεως. τὸ μὲν ἐστὶν ἐν αὐτῇ διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων.

FAta autem ipsa impatibilem atque immobilem mundi partem distinguunt & separant, nam Lunæ *cursus inter immortalitatem & ortum interclusus inter*

septusq; est, ut illa quidem regio uniuersa, tam quæ est supra Lunam, quàm quæ ad ipsam pertinet, Deorum contineat genus. Hæc uero infra eandem contentioni & naturæ aßignata sit, in qua modo quæ genita sunt commutantur, modo generantur, quæ interierint.

Annotatio.

TO τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀκίνητον *melius arbitror si legatur,* τό, τε ἀειπαθὲς μέρος, καὶ ἀεικίνητον, *ut sit sensus semper patibilem, & semper mobilem partem distinguunt ac separant nam in fine huius capitis utranque complectens naturam, & quæ infra & quæ supra Lunam est, ita dicet.* τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν ἀεὶ θέοντος θείου, τοῦ δ᾽ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννητοῦ κόσμου ἄρα ἐστίν.

MErcurij Trismegisti locum adumbrasse Ocellus mihi uisus est, quamuis ille de duobus loquatur animalium generibus, sic enim scribit in Pæmandro.

ΘΕάσαι δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀθανάτων ὅσον ἐστὶ καὶ τῶν θνητῶν, μέσην δ᾽ ἀμφοτέρων ζώων ἀθανάτων καὶ θνητῶν τὴν σελήνην πορευομένην. *hoc est, contemplare, quanta animalium & immortalium & caducorum uis existat, utq; inter utrăq; genus lunæ circuitus medius interiectus sit.*

OCELLUS.

ΕΝ ᾧ δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν δυναστείαν τρία δεῖ ταῦτα ὑπεῖναι, πρῶτον μὲν τὸ πρὸς ἀφὴν ὑφιζόμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς γένεσιν ἐρχομένοις. τοῦτο δ᾽ ἂν εἴη πανδεχὲς καὶ ἐκμαγεῖον αὐτῆς τῆς γενέσεως, οὕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν γεγόμενα, ὡς ὕδωρ πρὸς χυλὸν, καὶ ψόφος πρὸς σιγὴν, καὶ σκότος πρὸς φῶς, καὶ ὕλη πρὸς τεχνικόν. τό, τε γὰρ ὕδωρ ἄχυλον καὶ ἄποιον, πρὸς δὲ τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν ἀνάλογον, καὶ πρὸς δριμὺ καὶ ἁλμυρόν. καὶ ὁ ἀὴρ ἀδιατύπωτος πρὸς ψόφον καὶ πρὸς λέξιν καὶ μέλος. καὶ τὸ σκότος ἄχροον καὶ ἄμορφον, πρὸς δὲ λαμπρὸν καὶ ξανθὸν καὶ λευκόν. λευκὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ κηροπλαστικήν, ἄλλως δὲ ἡ ὕλη πρὸς ἀνδριαντοποιητικήν. δυνάμει δὲ πάντα ἐν τούτῳ πρὸ τῆς γενέσεως, συντελείᾳ δὲ γενόμενα καὶ λαβόντα φύσιν, ἓν οὖν δεῖ τοῦτο πρῶτον ὑπεῖναι πρὸς γίνεσθαι γένεσιν.

IN ea autem mundi parte, in qua natura & generatio dominantur, hæc tria ponenda sunt. Ac primum quidem corpus contrectabile, quod omnibus rebus, ad quas ortus uenit, subiectum est. Hoc sane in se recipit omnia, & ipsius generationis

tionis habetur effigies. quod quidem sic ad ea quæ ex se ipso gignantur ut aqua ad saporem, sonus ad silentium, & ad lumen tenebræ, materia ad artificiosas res sese habet. Aqua enim saporis & qualitatis expers, sapori quidem dulci & amaro, acuto & salso proportione respondet. Aer quoque omni carens informatione ad sonum, elocutionem, & concentum refertur. Tenebræ pariter, quæ nec colore suffusæ sunt, nec aliqua forma figuratæ, lucem & colorem flauum & album respiciunt. quamuis candor etiam ad artem statuariam, & ad istam quæ ex cera aliquid fingit, pertineat. sed alio modo materia arti statuariæ comparatur. In hoc igitur corpore prius quàm gignatur, omnia potestate, perfectione uero cum genita sunt, & naturam acceperunt, continentur. ex quo quidem sit, ut ad complendam generationem unum primum subijci & substerni necesse sit.

Annotatio.

THν ὕλη, *quæ latine dicitur materia, uerbum Ciceronis temporibus (ut ipse innuit in Academicis) non satis usitatum & tritum, nunquam Plato usus est, præsertim cum de ea agit materia, quæ est rerum naturalium initium. quamuis eandem pluribus explicet nominibus, quorum duo sumpsit ex Ocello & Timæo Locro, quæ sunt* πανδεχὲς & ἐκμαγεῖον, τὴν ὕλην *tamen & Mercurius Trismegistus in Pœmandro & Timæus Locrus antea usurparunt. Verum illud addo, quod alias prætermisi, Platonem artificiosam materiam* τῆς ὕλης *uocabulo nuncupasse. à qua etiam formauit,* διϋλάζω *uerbum, & participium* διϋλασμένος *sic in Timæo scribit.*

Ὅτ' οὖν δὴ τὰ νῦν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ὕλη παράκειται τὰ τῶν αἰτίων γένη διϋλασμένα.

OCellus *autem noster utranque materiam, tam artificiosam quàm naturalem* ὕλην *appellauit.*

HVnc *locum de tribus rebus, quæ generationi sunt necessariæ, ex Ocello mutuatus est Aristoteles, & in suum de ortu & interitu secundum uolumen retulit his uerbis.*

Ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὕλην τινὰ τῶν σωμάτων αἰσθητῶν, ἀλλὰ ταύτην οὐ χωριστὴν, ἀλλὰ μετὰ ἐναντιώσεως, ἐξ ἧς γίνεται καὶ τὰ καλούμενα στοιχεῖα. διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸν τρόπον τοῦτον ἐστὶν ἐκ τῆς ὕλης τὰ σώματα, πρῶτα διοριστέον, καὶ περὶ τούτων ἀρχὴν, & πρῶτον ὑποθεμένοις εἶναι τὴν ὕλην τὴν ἀχώριστον μὲν, ὑποκειμένην δὲ τοῖς ἐναντίοις, οὐ γὰρ τὸ θερμὸν ὕλη τῷ ψυχρῷ, οὐδὲ τοῦτο τῷ θερμῷ ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἀμφοῖν. ὥστε πρῶτον μὲν δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή. *quod est,*

NOs *uero corporum, quæ percipiuntur sensu, quandam esse materiam asserimus inseparabilem & cum re contraria coniunctam, unde oriuntur, quæ appellantur elementa, sed de ijs alio in loco accuratius disputauimus. uerum*

cum primum corpora efficiantur ex materia, ita agendum est, ut materiam esse rerum contrariarum principium, & primum statuamus, inseparabilem quidem, sed iisdem subiectam, ac substratam. non enim calor frigoris, nec frigus caloris habetur materia, immo potius quod utrique substernitur. quare primum corpus, quod potestate sub sensum cadit, principium est.

OCELLVS.

Δεύτερον δὲ τὰς ἐναντιότητας, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται, πάθος καὶ διαθέσεις ἐπιδεχομένης τῆς ὕλης· καὶ ἵνα αἱ δυνάμεις ἀντιπαθεῖς ὦσι, μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐταὶ αὑτῶν, μήτε κρατῶνται αὐταὶ ὑπ' αὑτῶν. τυγχάνουσι δὲ αὗται τό, τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν.

Secundum quod requiritur, sunt res contrariæ, ut mutationes & alterationes compleantur, idq; dum materia perpeßionem & affectionem recipit, ac ne facultates mutuo patibiles, uicißim sese prorsus uincant, & uincantur. hæ uero sunt calor & frigus humor & siccitas.

Annotatio.

Aristoteles ibidem Ocellum secutus.

Δεύτερον δὲ (inquit) αἱ ἐναντιώσεις, λέγω δὲ, οἷον ψυχρότης καὶ θερμότης. id est, secundo res contrariæ (dico frigus & calorem) necessariæ sunt ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται.

Ex ijs Ocelli uerbis Simplicium merito posse reprehendi perspicue cernitur, qui Platonis sui, cuius dialogos frequenter legerat, uidetur oblitus. Nam cum Aristotelem ipse libro 5 de physica auscultatione sic loquentem animaduertisset, ἡ μὲν οὖν κατὰ ποιὸν κίνησις, ἀλλοίωσις ἔστω, locum exponens ait ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπιθεῖναι τῇ κατὰ ποιὸν κινήσει id est, uidetur motui, qui per quale agitur, alterationis nomen imposuisse. Quod tamen constat esse falsum. nam Ocellus & Timæus Locrus, ac post ipsos etiam Plato hoc mutationis genus eadem appellatione nuncuparunt. sic enim Timæus in libello de natura mundi & anima, μετὰ δὲ ταῦτα αἱ τῶν αἱμάτων τροπαὶ καὶ ἀλλοίωσις. Plato quoque in Theæteto τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ἔστω εἶδος, ὅταν δὲ ᾖ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ, γηράσκει δὲ, ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ, ἢ σκληρὸν ἐκ μαλακοῦ γίγνεται, ἢ τινὰ ἄλλην ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦται, ἆρα οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος φάναι κινήσεως, ἀναγκαῖον μὲν οὖν δύο δὴ λέγεται τούτω εἴδη κινήσεως, ἀλλοίωσιν τὴν δὲ περιφοράν, idem in Parmenide.

Ὅτι κινούμενον ἢ φέροιτο ἢ ἀλλοιοῖτο ἄν, αὗται γὰρ μόναι κινήσεις, ναί, ἀλλοιούμενον δὲ τὸ ἓν ἑαυτοῦ ἀδύνατον οὐκ ἄρα κατ' ἀλλοίωσίν γε κινεῖται.

Præte-

PRæterea Mercurius Trismegistus qui (ut Lactantij Firmiani ex primo libro diuinarum institutionum utar uerbis) uir fuit antiquissimus & instructissimus in omni genere doctrinæ, adeo ut ei multarum rerum scientia Trismegisti nomen imponeret, ἀλλοιώσεως nomen motui qualitatis inditum esse non ignoraut, quod sane ostendit, ita scribens in Pœmandro.

Πρὸς ταῦτα ὁ ποιμάνδρης ἔφη πρῶτον ἐν τῇ ἀναλύσει τοῦ σώματος ὑλικοῦ παραδίδωσιν αὐτὸ σῶμα εἰς ἀλλοίωσιν.

ILlud silentio prƿterire non possum, quod primo de ortu & interitu scriptum reliquit Ioannes Grammaticus mutationem, quæ ratione ipsius qualis in Vlysse facta est, Homerum ἀλλοίωσιν nuncupasse, cum illud protulit carmen.

Ἀλλοῖος μοι ξεῖνε φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν (sic enim Thelemachus patrem affatur mutatum à Pallade) in quo quidem ipsum ait ἀλλοῖον non autem ἄλλον sibi uideri.

HOc uocabulum δύναμις, quod sæpe numero (ut ex hoc Ocelli codice satis perspicuum est) qualitatem tertiæ speciei significat, frequens est apud antiquos philosophos, qui scripserunt ante Aristotelis tempora. sic enim Timæus Locrus in eodem libello dorico utens sermone νόσω δὲ ἀρχαὶ τὰν πρᾶτον δυναμίων ἀσυμμετρίαι ἐνὶ ἃ πλεοναζοισαι, ἢ ἐλλείπεισαι, ταὶ ἁπλαὶ δυνάμεις, θερμότας ἢ ψυχρότας, ἢ ὑγρότας ἢ ξηρότας, ita quoque Plato scribit in Timæo. ἐπὶ ὀξείαις καὶ ἁλμυραῖς δυνάμεσι χολὰς καὶ ἰχῶρας καὶ φλέγματα ἴσχει παντοῖα, Aristoteles etiam in eadem significatione & in quarto Meteo. & alibi τὴν δύναμιν frequenter usurpat, sed illud tamen palam dicam, ut iuuenes ad moneam, non recordari, me in Hippocratis commentarijs nec in Ocelli, nec in Timæi Locri opusculis τὴν ποιότητα unquam legisse, tametsi id esse philosophorum, non uulgi uerbum in Academicis affirmat Cicero, à Mercurio Trismegisto uetere admodum & prisco Theologo sæpius semel à Platone usurpatum cōperi, qui sic in Theæteto. καὶ τὸ μὲν πάσχον αἰσθητὸν, ἀλλ' οὐκ αἴσθησιν, ἐπιγίγνεσθαι, τὸ δὲ ποιοῦν ποιόν τι, ἀλλ' οὐ ποιότητα. ἴσως οὖν ποιότης, ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον, id est. ac patiens quidem sensum mouet, non tamen efficitur sensus, ac faciens quale quoddam est, sed non qualitas, fortasse igitur qualitas alienum & extraneum tibi esse uidetur nomen, nec ut sæpius dictum intelligis. quæ quidem uerba cum (ut arbitror) uidisset Aristoteles, ueluti à Platone dissentiens, qui τὴν ποιότητα uocabulum ἀλλόκοτον sibi uideri dixerat, de qualitate agere in Categorijs sic fidenter incepit.

ΠΟιότητα δὲ καλῶ, καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται qui sane adhunc modum locutus est, non ut se huius nominis inuentorem, & quasi architectum (ut nonnulli falso putant) profiteretur sed potius, ut id suo iudicio, rei naturæ proprium, & accommodatum ostenderet, quemadmodum etiam cum eodem Magistro suo consentiens in analyticis protulit ὅρον δὲ καλῶ.

Τρίτον δὲ αἱ οὐσίαι, ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὗται, πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, καὶ γῆ· διαφέρουσι δὲ αὗται τῶν δυνάμεων, αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι ἐν τόπῳ φθείρονται ὑπ' ἀλλήλων· αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται οὔτε γίνονται, λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων.

Tertio loco sequuntur substantiæ, quarum illæ facultates sunt, ut ignis & aqua, & aer, & terra. quæ quidem corpora à facultatibus longe differunt. nam illa in locis suis uicißim sese destruunt, & labefactant. facultates uero nec oriuntur, neque occidunt. siquidem ipsarum rationes corporis sunt expertes.

Annotatio.

Hanc etiam partem ab Ocello accepit Aristoteles. qui sic ait eodem libro.

Τρίτον δ' ἅμα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα, καὶ οὐχ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ἄλλοι λέγουσιν, οὐδὲ γὰρ ἦν ἀλλοίωσις· αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι.

Tertio necessaria quoque sunt ea corpora ignem dico, & aquam & quæcunque huius generis. nam elementa uicißim mutantur, non tamen eo modo, quo Empedocles & alij asserunt, res contrariæ non item.

Annotatio.

Λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων *ita legitur in Ocelli opusculo Romæ descripto, & ad me Veronam transmisso, idem tamen Louanij impressum sic habet.*

Λόγοι γοῦν ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων. *priorem lectionem, ut quæ melior & clarior sit, magis probo.*

OCELLVS.

Τῶν δὲ τεσσάρων, τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὡς αἴτια καὶ ποιητικά. τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς ὕλη καὶ παθητικά. πρώτως δὲ ὕλη τὸ πανδεχές. κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν. ὥστε πρῶτον τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν, ἀρχή. δεύτερον δὲ ἐναντιώσεις οἷον θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ ὑγρότητος καὶ ξηρότητος. τρίτον δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀὴρ, ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι.

Harum porro facultatum, quæ quatuor numero sunt, calor & frigus, ut causæ & efficientes, siccitas & humor ut materia & patibiles esse censentur. materia autem ea est, quæ primo cuncta recipit. est enim commune quoddam, quod rebus omnibus subijcitur, ut initium sit primum corpus, quod sensu potestate percipi poßit. secundo accidunt res contrariæ, uerbi gratia, calor frigus

humor

humor & siccitas. sequuntur tertio ignis & aqua terra & aer. Hæc enim elementa uicißim mutantur, res contrariæ non mutantur.

Annotatio.

Aristoteles in hanc sententiam libro secundo de ortu & interitu.

Θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. τὰ μὲν τῷ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ παθητικὰ λέγεται, *id est, calor & frigus, siccitas & humor, illæ qualitates quia uim habent agendi, hæ quoniam patiendi, nomen adeptæ sunt. quem locum accurate admodum exposuit Ioannes Grammaticus. hoc idem quod illic dixit Aristoteles, repetit libro quarto Meteo.*

OCELLVS.

Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων, δύο, αἱ μὲν γάρ εἰσι τῶν πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τούτων. θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τῶν πρώτων. τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μανὸν τῶν γενομένων ἐκ τούτων, τυγχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δέκα ἓξ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, βαρὺ καὶ κοῦφον, ἀραιὸν καὶ πυκνὸν, λεῖον καὶ τραχὺ, ὀξὺ καὶ ἀμβλύ. τούτων δὲ γνωστικὴ καὶ κριτικὴ πάντων ἁφή. διὸ καὶ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ διαφοραὶ αὗται, δυνάμει αἰσθητικόν ἐστι πρὸς ἁφήν.

Corporum differentiæ duæ sunt, aliæ primæ, aliæ ex primis ortæ; primæ quidem habentur calor & frigus, humor & siccitas. ex primis ortæ sunt grauitas & leuitas, raritas & densitas, leuor & asperitas, durities & mollicies, tenuitas & craßitudo, acumen & obtusitas. Omnes autem enumerantur sexdecim, calor & frigus, humor & siccitas, grauitas & leuitas, raritas & densitas, leuor & asperitas, durities & mollitudo, tenuitas & craßitudo, acumen & obtusitas. quas quidem omnes tactionis sensus cognoscit & iudicat. ex quo sane fit, ut primum illud corpus, in quo hæ differentiæ potestate resident, sensu tactus comprehendi poßit.

Annotatio.

Cicero in Academicis, qui Ocelli forte opusculum uiderat, hanc qualitatum diuisionem sic distributam interpretatur.

Earum igitur qualitatum sunt aliæ principes, aliæ ex ijs ortæ. principes sunt unius modi & simplices, ex his autem ortæ uariæ sunt, & quasi multiformes.

OCELLVS.

Τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξὺ πυρός ἐστι. τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ἀμβλὺ ὕδατος. τὸ δὲ μαλακὸν καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον, καὶ τὸ λεπτὸν ἀέρος. τὸ δὲ σκληρὸν καὶ παχὺ καὶ βαρὺ καὶ τραχὺ γῆς.

AC calor quidem siccitas, raritas & acumen propriæ ipsius ignis sunt facultates: aquæ uero frigus humor, densitas & obtusitas: aeris mollitudo, leuitas, læuor, & tenuitas: terræ autem duricies, asperitas, grauitas, & crassitudo tributæ sunt.

OCELLVS.

Τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων. τὸ μὲν οὖν πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος. ὥσπερ ὁ κρύσταλλος ψυχρότητος. ἐὰν οὖν ὁ κρύσταλλος ἐστὶ πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις ξηροῦ καὶ θερμοῦ. διόπερ οὐδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεται οὐδὲ ἐκ πυρός.

EX quatuor corporibus ignis & terra redundantiæ & rerum contrariarum extremitates sunt. atque ut ignis quidem caloris, sic glacies frigoris exuperantia est. Quod si glacies humoris & frigoris concretio, ignis pariter caloris & siccitatis habetur feruor. Quapropter neque ex glacie, neque ex igne quidpiam gignitur.

Annotatio.

HVnc locum ferè totum ex Ocello sumpsit Aristoteles & in secundo de ortu & interitu suis rationibus accommodauit, ita scribens.

Τὸ δὲ πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ κρύσταλλος ψυχρότητος. ἡ γὰρ πῆξις καὶ ζέσις ὑπερβολαὶ τινές, ἡ μὲν ψυχρότητος, ἡ δὲ θερμότητος. εἰ οὖν κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ πῦρ ἔσται ζέσις θερμοῦ καὶ ξηροῦ, διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκ κρυστάλλου γίνεται οὔτε ἐκ πυρός.

VErum Aristoteles cum id conclusit, Ocellum secutus, διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὔτε ἐκ πυρός, *à se ipso uidetur dissentire; quippe qui libro 5. de Historia animal. tam ex niue quæ gelatio quædam est, quàm ex igne oriri posse animal asserat. Nam Plinius ciuis meus Aristotelis locum sic interpretatur.*

Quin etiam in ijs, quæ putredinem nullam posse recipere existimatur, nasci animalia nouimus, ut uermes in niue uetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi. quoniam & ipsa nix uetustate rubescit. sed in niue mediæ terræ candidi & grandiores inueniuntur, torpent omnes, & difficulter mouentur.

Idem statim de igne.

In Cypro ærarijs fornacibus, ubi chalcites lapis pluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igni nascuntur pennatæ, paulo muscis grandioribus maiores, quæ per ignem saliunt, atque ambulant, emoritur & hoc genus, cum ab igne dimotum est.

Sed

Sed cum primo Meteo. libro dixerim philosophum facile posse cum se ipso conciliari, eo quod aliter in extrarijs, aliter in auscultatorijs libris suis loqui solitus sit, idem nunc repetere superuacaneum arbitror.

Verum illud uelim consideret diligens lector: qua nam moti ratione Plinius & Theodorus Gaza illa Aristotelis uerba ἐκ τῆς ἐν Βιδία χιόνος in niue mediæ terræ conuerterint.

OCELLVS.

Τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ μεσότητες. μικτὴν γὰρ ἔχουσι τὴν σωματοποιΐαν. οὔτε δὲ ἓν τῶν ἄκρων οἷόν τε εἶναι, δεῖ δὲ τὸ ἐναντίον εἶναι. οὔτε δὲ δύο. δεῖ γὰρ τὸ μεταξὺ εἶναι. ἀντίθετοι γὰρ τοῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες.

Ignis sane & terra extrema sunt elementa, aqua & aer media, quippe quæ admistam habeant sui corporis effectionem. Nec uero ut unum tantum sit extremum, fieri potest, cum id contrarium esse oporteat. Similiter neque duo, quando quidem media extremis opposita contariaque sint.

Annotatio.

Aristoteles in eodem secundo.

Καὶ ἄκρα μὲν, καὶ εἰλικρινέστατα πῦρ καὶ γῆ, μέσα δὲ καὶ μιγνύμενα μᾶλλον ὕδωρ καὶ ἀήρ, καὶ ἑκάτερα δὲ ἑκατέροις ἐναντία· πυρὶ μὲν γὰρ ἐναντίον τὸ ὕδωρ, ἀέρι δὲ γῆ. ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων παθημάτων συνέστηκεν.

Ignis quoque & terra extrema & sincerissima sunt, media & magis admista aqua & aer, & utraque utrisque contraria. aqua enim igni, aeri terra repugnant & aduersantur, quippe quæ ex contrarijs qualitatibus concreta sint.

OCELLVS.

Τὸ μὲν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρός, τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρά. ἀέρι μὲν οὖν καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ θερμόν. ὕδατι δὲ καὶ γῇ κοινὸν τὸ ψυχρόν. γῇ δὲ καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ ξηρόν. ὕδατι δὲ καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ ὑγρόν. ἴδια δὲ ἑκάστου, πυρὸς μὲν τὸ θερμόν, γῆς δὲ τὸ ξηρόν, ἀέρος δὲ τὸ ὑγρόν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρόν, κατὰ μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι αὐτῶν. κατὰ δὲ τὰ ἴδια μεταβάλλουσιν, ὅτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου κατακρατήσει.

Atque ignis quidem calidus & siccus, aer calidus & humidus, aqua humida & frigida, terra frigida & sicca esse sentiuntur. Aer igitur & ignis calorem, frigus aqua & terra, terra & ignis siccitatem, humorem aqua &

aer communem habent. quamuis unicuique propriæ facultates ut igni calor, terræ siccitas, humor aeri, & frigus aquæ tributæ sint, quorum quidem substantiæ permansionem à communibus, à proprijs mutationem accipiunt. Hoc autem accidit, cum contrarium uincit & superat contrarium.

Annotatio.

H*Aec eadem ferè omnia secundo de ortu & interitu repetit* Aristoteles, *ubi quonam modo aer sit humidior quàm aqua, perspicue declarauit* Ioannes Grammaticus.

OCELLVS.

Τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ. καὶ ἀνάπαλιν. τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῇ γῇ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ἀέρι θερμὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ψυχροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ. καὶ οὕτως αἱ μεταβολαὶ γίνονται, καὶ γενέσεις εἰς ἄλληλα ἐξ ἀλλήλων.

Q*vare cum aeris humor ignis siccitatem, aquæ frigus calorem aeris, terræ siccitas aquæ humorem interimit, ac uicißim retro cum aquæ humor terræ siccitatem, aeris calor aquæ frigus, & ignis siccitas humorem aeris labefactat & destruit, tum mutationes & ortus eorumq; uicißitudines effici solent.*

OCELLVS.

Τὸ δὲ ὑποκείμενον σῶμα καὶ τὸ δεξάμενον τὰς μεταβολὰς, τὸ πανδεχὲς καὶ τὸ δυνάμει πρῶτον πρὸς ἁφήν.

A*T corpus quod subijcitur, & mutationes recipit, omnium rerum capax est, & potestate primum contrectabile.*

OCELLVS.

Γίνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ, ἤτοι ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς ἀέρα, καὶ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν, καὶ τρίτον ὅταν τὸ ἐν ἑκάστῳ ἐναντίον φθαρῇ, καὶ καταληφθῇ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον, ἡ μὲν οὖν γένεσις ἀποτελεῖται, ὅταν μιὰ ἐναντιότης φθαρῇ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν. ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς κοινὸν ἀμφοτέροις αὐτοῖς θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν ξηρόν. ἀέρι δὲ τὸ ὑγρόν ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατήσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα.

Mutantur

Mutantur autem elementa, aut cum ex terra ignis, aut ex igne aer, uel aqua ex aere, uel ex aqua terra oritur. Tertio quoque modo efficitur mutatio, cum uniuscuiusque elementi contraria interit facultas, cognata uero, & quæ eiusdem generis est, seruatur & permanet, ita deleto uno contrario rerum pari generatio absoluitur. Nam ignis calidus siccusq; est, aer calidus & humidus, quorum utrique communis existit calor, siccitas autem ignis, humor aeris proprius peculiarisq; est. quare cum humor aeris ignis siccitatem exuperat, ignis in aerem conuertitur.

OCELLVS.

Πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ὁ δὲ ἀὴρ ὑγρὸς καὶ θερμός, κοινὸν ἀμφοτέροις αὐτῶν τὸ ὑγρόν. ἴδιον δὲ τοῦ μὲν ὕδατος, τὸ ψυχρόν, τοῦ δὲ ἀέρος, τὸ θερμόν. ὅτι οὖν τὸ ἐν ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατήσει τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή.

Præterea aqua cum sit humida & frigida, aer humidus & calidus, ijs ambobus communis est humor, aqua uero frigus, & aer calorem suas & proprias facultates habent. itaque si aquæ frigus aeris calori dominetur, ex aere in aquam efficitur mutatio.

OCELLVS.

Πάλιν ἡ μὲν γῆ ψυχρά ἐστι καὶ ξηρά, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ψυχρόν, ἴδιον δὲ τῆς γῆς ξηρόν, ὕδατος δὲ τὸ ὑγρόν. ὅτι οὖν τὸ ἐν γῇ ξηρὸν ἀντικρατήσει τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολή.

Terra quoque frigida siccaq; est, aqua frigida & humida, quarum utraque frigus communiter possidet, separatim uero terra siccitatem, humorem aqua sibi ipsis asciscunt. ex quo fit, ut cum terræ siccitas aquæ humore ualentior est, aqua in terram uertatur, muteturq;.

OCELLVS.

Ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω κατὰ τὸ ἐναντίον. ἡ δὲ κατ' ἀναλλαγήν, ὅτι ὅλον ὅλου κρατήσει καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρουσι, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρόν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ἀντικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ θερμοῦ, γίνεται ἐκ πυρὸς εἰς ὕδωρ μεταβολή.

Contra uero, quæ è terra sursum ascendit mutatio, & quæ per internitionem agitur, tunc accidit, cum totum superat totum, & ambæ contrariæ facultates interimuntur, nihilq́; quod illis elementis commune sit, remanet. Nam cum ignis calidus & siccus existat, aqua frigida & humida, si aquæ humor ignis siccitatem, & aquæ frigus ignis calorem domet & comprimat, ex igne in aquam conuersio fit.

OCELLVS.

Πάλιν ἡ μὲν γῆ ἐστι ψυχρὸν καὶ ξηρόν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸν καὶ ὑγρόν. ὅταν οὖν τὸ ἐν τῇ γῇ ψυχρὸν ἀνδικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή.

Iam uero terra frigida siccaq́; est, aer calidus & humidus. Quare cum terræ frigus calorem aeris, & terræ siccitas humorem aeris uincit & superat, aer in terram mutatur & uertitur.

OCELLVS.

Ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρῇ τὸ ὑγρόν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ θερμόν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ. καταλείπεται γὰρ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ θερμόν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρόν. τὸ δὲ γε πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρόν.

Cum uero humor aeris & ignis destruitur calor, ex utroque ignis orietur. Nam aeris calor, & ignis remanet siccitas. At qui calidus & siccus ignis esse deprehenditur.

OCELLVS.

Ὅταν δὲ τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρόν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρόν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἡ γῆ. καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ψυχρόν. ἡ δὲ γῆ ἐστι ψυχρὰ καὶ ξηρά.

At cum terræ frigus & aquæ humor interit, ex ambabus gignitur terra. siquidem terræ siccitas, & aquæ seruatur frigus, quibus quidem facultatibus terra prædita est.

OCELLVS.

Ὅταν δὲ τοῦ ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν καὶ τοῦ πυρὸς τὸ θερμόν, γένεσις οὐκ ἔσται. τὰ γὰρ ἐναντία καταλείπεται ἐξ ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρόν,

τὸ ὑγρὸν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρὸν, τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον.

Sed cum aeris & ignis pariter deletur calor, nullius elementi erit ortus. Nam aeris humor, & ignis relinquitur siccitas, quae quidem facultates inter se contrariae & oppositae sunt.

OCELLVS.

Καὶ πάλιν ὅταν γῆς μὲν φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, ὕδατος δὲ ὅμοιον, οὐδὲ οὕτως ἔσται γένεσις, καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρόν. τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον. καὶ περὶ μὲν γενέσεως τῶν πρώτων σωμάτων πῶς τε καὶ τίνων ὑποκειμένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διὰ βραχέων.

Postremo cum terrae, & aquae iuxta frigus destruitur, eodem modo nulla sequitur generatio, siquidem terrae siccitas & humor aquae seruãtur incolumes. At humor & siccitas facultates aduersae inimicaeq; sunt. Ac de ortu quidem primorum corporum, & quo nam modo, & quibus subiectis efficiatur rebus, satis ac breuiter expositum est.

Annotatio.

Ocellus & Aristoteles de elementis ut uicißim mutentur, egerunt. ille enim primum duo posuit mutationum genera, unum quod à terra ad ignem sursum ascendit, alterum quod deorsum agitur, ut cum aer ex igne, ex aere aqua, ex aqua terra oritur, quae quidem duae generationes, seu mutationes una tantum mutatio quae in orbem efficiatur, ab Aristotele esse dicitur, & ea quidem illorum elementorum, quae deinceps & loci ordine se consequuntur. Addit etiam tertium genus, quod sanè est, cum utriusque elementi contraria remanet facultas, cognata uero & similis tollitur: sed cum in ea mutatione nullum gignatur elementum, nihil ipsius Aristoteles meminit. Adiungit idem Ocellus aliam quandam mutationem κατ' ἐναλλαγὴν, id est, per internitionem fieri (quamuis apud eundem etiam legatur κατ' ἀναλλαγὴν) quae quidem qua ratione eueniat, ipse declarat dicens eam effici, cum totum superat totum, & duae facultates sic intereunt, ut nulla illis corporibus seruetur communis. Hos mutandi modos intellexit Aristoteles, quos tamen alijs uerbis explicuit, cum mutationem elementorum in facilem, ac difficilem, in uelocem & tardam generatim distinxit. Cuius quidem diuisionis primam particulam elementis, quae proxima sunt καὶ σύμβολα ἔχει, tribuit, alteram uni extremo & medio, quorum aliud domat & comprimit aliud, & duae contrariae destruuntur qualitates, ut cum ignis ex aqua, aut ex aere oritur terra, uel contra cum aqua in ignem uel terra in aerem mutatur & uertitur.

Verum unum adhibuit Aristoteles, quod ab Ocello fuerat omissum, ex duobus

elementis summe contrarijs tertium gigni posse, uerbi gratia, ex igne & aqua, aerem & terram, atque ex aere & terra, ignem & aquam, idq; tunc euenire, cum utriusque una qualitas deperditur, altera conseruatur. Aristotelis uerba, quibus has elementorum mutationes ab Ocello sumptas declarauit, hæc sunt ex secundo libro de ortu & interitu.

Aristotelis Particula XXV.

Ἤδη καθ' ἕκαστον οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν πῶς. ἅπαντα γὰρ ἐξ ἁπάντων, διοίσει δὲ τῷ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ τῷ ῥᾷον καὶ χαλεπώτερον. ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολα πρὸς ἄλληλα, ταχεῖα τούτων ἡ μετάβασις, ὅσα δὲ μὴ ἔχει, βραδεῖα, διὰ τὸ ῥᾷον εἶναι τὸ ἓν, ἢ τὰ πολλὰ μεταβάλλειν. οἷον ἐκ πυρὸς μὲν ἔσται ἀὴρ θάτερον μεταβάλλοντος τούτου. τὸ μὲν γὰρ ἦν θερμὸν καὶ ξηρόν, τὸ δὲ θερμὸν καὶ ὑγρόν. ὥστε ἂν κρατηθῇ τὸ ξηρὸν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, ἀὴρ ἔσται. πάλιν δὲ ἐξ ἀέρος ὕδωρ, ἐὰν κρατηθῇ τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, τὸ μὲν γὰρ ἦν ὑγρὸν καὶ θερμόν, τὸ δὲ ψυχρόν, καὶ ὑγρόν. ὥστε μεταβάλλοντος τοῦ θερμοῦ ὕδωρ ἔσται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐξ ὕδατος γῆ, καὶ ἐκ γῆς πῦρ, ἔχει ἄμφω πρὸς ἄμφω σύμβολα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. ὥστε κρατηθέντος ὑγροῦ γῆ ἔσται. καὶ πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν πῦρ ξηρὸν καὶ θερμόν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρόν, ἐὰν φθαρῇ τὸ ψυχρόν. πῦρ ἔσται ἐκ γῆς, ὥστε φανερόν, ὅτι κύκλῳ τε ἔσται ἡ γένεσις τοῖς ἁπλοῖς σώμασι, καὶ ῥᾷστος τοιοῦτος ὁ τρόπος τῆς μεταβολῆς, διὰ τὸ σύμβολα ἐνυπάρχειν τοῖς ἐφεξῆς.

Iam uero quonam modo id accidat, uidere non est difficile, omnia enim oriuntur ex omnibus, sed differt, eo quòd celerius & tardius, facilius & magis difficulter efficiatur mutatio. nam quæ cognata sunt, & communem habent qualitatem, horum uelox est transitus: quæ autem non habent, tardus. propterea quod unum quàm multa facilius mutationem recipit, ut ex igne orietur aer, eo uno celerius immutato. nam alter calidus & siccus, alter calidus humidusq; est. Quare si ab humore destruatur siccitas, aer generabitur: ex aere item prodibit aqua, si calorem frigus exuperet. si quidem ille erat calidus & humidus, hæc uero frigida & humida. Quapropter si mutetur calor, erit aqua, similiter ex aqua oritur terra, atque ex terra ignis (utraque enim utrique cognata est) nam aqua frigida & humida, & terra frigida siccaq; percipitur. unde si domitus fuerit humor, prodibit terra. præterea cum ignis siccus sit & calidus, terra autem frigida & sicca, si aboleatur frigus, ignis orietur, & terra. Itaque generationem in orbem simplicibus inesse corporibus satis perspicuum est, cũ elementa quæ ordine loci se consequuntur, cognationem habeant.

Aristotelis Particula XXVI.

Ἐκ πυρὸς δὲ ὕδωρ καὶ ἐξ ἀέρος γῆν, καὶ πάλιν ἐξ ὕδατος καὶ γῆς ἀέρα καὶ πῦρ ἐνδέχεται γίνεσθαι, χαλεπώτερον δὲ διὰ τὸ πλειόνων εἶναι μεταβολήν.

ταβολῶν. ἀνάγκη γὰρ εἰ ἔσται ἐξ ὕδατος πῦρ, φθαρῆναι καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρόν. καὶ πάλιν εἰ ἐκ γῆς ἀὴρ, φθαρῆναι καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος ὕδωρ καὶ γῆ, ἀνάγκη ἀμφότερα μεταβάλλειν. αὕτη μὲν οὖν χρονιωτέρα ἡ γένεσις.

MOx etiam ex igne aqua, & terra ex aere, ac rursus ex aqua & terra aer & ignis oriri possunt, quamuis id difficilius accidat, nam plurium requiritur mutatio. si enim ignis ex aqua fieri debeat, ut humor & frigus corrumpantur necessitas cogit: item si aer ex terra, frigus & siccitas interimendæ sunt. eadem ratione si ex igne & aere terra & aqua gignantur, ambæ qualitates mutentur, necesse est. Atque hæc quidem longior & diuturnior habetur generatio.

Annotatio.

HOc mutationis genus, in quo duæ elementorum delentur qualitates, in XXVI. particula expositum est, quam mutationem appellauit Ocellus κατ' ἐναλλαγὴν, *eamque fieri dixit cum totum superat totum, & duæ qualitates intereunt sic, ut nulla communis remaneat. mutatio igitur* κατὰ τὴν ἐναλλαγὴν *latine mutatio per internitionem, siue uniuersa qualitatum consumptio reddenda est.*

Aristotelis Particula XXVII.

Ἐὰν δ' ἑκατέρου θάτερον φθαρῇ, ῥᾷον μὲν, οὐκ εἰς ἄλληλα δὲ ἡ τούτων μετάβασις, ἀλλ' ἐκ πυρὸς μὲν καὶ ὕδατος ἔσται γῆ καὶ ἀὴρ, ἐξ ἀέρος καὶ γῆς πῦρ καὶ ὕδωρ. ὅταν μὲν γὰρ τοῦ ὕδατος φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ πυρὸς ξηρὸν, ἀὴρ ἔσται, λείπεται γὰρ τοῦ μὲν τὸ θερμὸν, τοῦ δὲ ὡσαύτως τὸ ὑγρόν. ὅταν δὲ τοῦ μὲν πυρὸς τὸ θερμὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρὸν, γῆ διὰ τὸ λείπεσθαι τοῦ τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ τὸ ψυχρόν. ὡσαύτως καὶ ἐξ ἀέρος καὶ γῆς πῦρ καὶ ὕδωρ, ὅταν μὲν γὰρ τοῦ ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν, τῆς δὲ γῆς τὸ ξηρὸν, ὕδωρ ἔσται. λείπεται γὰρ τοῦ μὲν τὸ ὑγρὸν, τοῦ δὲ τὸ ψυχρόν. ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρὸν, τῆς δὲ γῆς τὸ ψυχρὸν, πῦρ, διὰ τὸ λείπεσθαι τοῦ μὲν τὸ θερμὸν, γῆς δὲ τὸ ξηρὸν, ἅπερ ἦν πυρός.

AT si utriusque altera destruatur, facilis quidem, sed non mutuus erit transitus, quin immo ex igne & ex aqua terra & aer, & ex aere & ex terra aqua & ignis ortum habebunt. Nam cum aquæ frigus & siccitas ignis interibunt, orietur aer. siquidem huius calor, illius humor pariter relinquitur. Quòd si calor ignis & aquæ humor destruantur, efficitur terra. nam ignis siccitas, & aquæ frigus remanet. Similiter ex aere & terra ignis & aqua gignitur. Nam si aeris calor & terræ siccitas dissipentur, orietur aqua. humor enim aeris, & terræ frigus custoditur illæsum. Cum uero humor aeris & terræ frigus dispereunt, exultat ignis. propterea quod illius quidem calor, huius autem seruatur siccitas, quæ quidem ipsius ignis qualitates sunt.

Annotatio.

HAnc mutationem, qua ex duobus elementis summe contrarijs tertium generatur, Ocellum ignorasse, cum de ea nihil scripserit, facile suspicari possumus. Verum hortor & moneo illud hominum genus, qui Diui Thomæ Aquinatis & Ioannis Duns Scoti disciplinam pertinaciter defendunt, ut hunc Aristotelis locum de mutatione elementorum accurate considerent ac perpendant. nam si fecerint, ipsos non arbitror posthac tam audacter negaturos, eandem numero in re quæ interierit, & quæ orta sit, seruari qualitatem ac consistere.

OCELLVS.

ΕΠεὶ δὲ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος καὶ ἀγένητος, καὶ οὔτε ἀρχὴν γενέσεως ἔληφεν, οὔτε τελευτὴν ποτὲ λήψεται, δεῖ καὶ τὸ ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν, καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ συνυπεῖναι ἀλλήλοις. τὸ μὲν ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν τὸ ὑπὲρ ἄνω σελήνης ἐστὶ πᾶν. συνέγγιον δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος κατάγε τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους. μεταβάλλων τὸν ἀέρα συνεχῶς πρὸς λόγον ψύχους καὶ θερμασίας ᾧ συνεπακολουθεῖ καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν, καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς.

VErum cum ingenitus mundus, & interiturus nunquam sit, atque ut neque initium sumpsit, ita nec finem sit accepturus, duo efficientia, quorum alterum in alio, alterum in se ipso generet, uicißim cõstituantur necesse est, atque quod in alio generat, ea censetur esse uniuersa mundi pars quæ supra Lunam posita est. proprius uero Sol ipse, qui appulsu suo & abscessu aerem continenter immutat & uariat, ut eundem modo frigidum reddat, modo calidum, cuius mutationem sequitur terræ mutatio & eorum quæ sunt in terra.

OCELLVS.

ΕΥ δὲ ἔχει καὶ ἡ λόξωσις τῶν ζωδίων τοῦ κύκλου πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φοράν, αἰτία γὰρ καὶ αὕτη τῆς γενέσεως. καθόλου δὲ ἡ τοῦ παντὸς διακόσμησις, ὥστε εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν, τὸ δὲ πάσχον, τὸ μὲν οὖν ἐν ἑτέρῳ γεννῶν, τὸ ὑπὲρ ἄνω τῆς σελήνης ἐστί. τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ, τὸ ὑποκάτω σελήνης. τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν ἀεὶ θέοντος θείου, τοῦ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννητοῦ κόσμου ἄρα ἐστίν.

ORbis etiam signifer, qui obliquus est, ad solis motum maxime confert, cũ & ipse generationis causa sit, nec non uniuersi ornatus ac descriptio, idq; generatim efficiat, ut in eo alia res gignendi, alia patiendi uim habeat. Quod ergo in alio generat, supra Lunam, quod autem in se ipso, infra eandem collocatum est,

at quod

at quod ex ambabus constat partibus ex una scilicet diuina & semper currente, ex altera uero genita, & mutationibus semper obnoxia, id certe mundus est.

OCELLVS.

CAPITVLVM TERTIVM.

Ἀνθρώπου δ' ἀρχὴ γενέσεως πρώτη οὐ γέγονεν ἐκ γῆς οὐδὲ τῶν ἄλλων ζώων οὔτε φυτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τῆς διακοσμήσεως οὔσης, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα, καὶ τὰ διακεκοσμημένα συνυπεῖναι, πρῶτον μὲν γὰρ ἀεὶ ὄντος τοῦ κόσμου, ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτῶν συνυπάρχειν, λέγω δὲ μέρη οὐρανόν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων (ὃ δὴ μετάρσιον καὶ ἀέριον ὀνομάζεσθαι) οὐ γὰρ ἄνευ τούτων, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος.

NEc uero primum humani ortus initium quemadmodum nec cæterorum animalium, neque plantarum é terra ductum est, sed mundi ornatus & dispositio cum semper existat, etiam quæ in eo disposita, digestaq; sunt, semper existant necesse est. siquidem mundus primum semper manet. Quare partes eius unà cum eo statuendæ sunt. partes inquam cœlum & terra, & quæ ijs interiecta sunt & media (porrò quod μετάρσιον, *id est, sublime dicitur, etiam aerium nuncupatur) non enim sine ijs, sed cum ijs, atque ex ijs concretus est mundus.*

Annotatio.

MEτάρσιος, uerbum græcum latine sublimis interpretatur, quo usus Mercurius Trismegistus in Pœmandro (tametsi μετάρσιον *pro excellenti & præstanti accipiat) cum ait:*

Ἀλλὰ ὁ θεὸς ἐπικύησεν ἑπτὰ ἀνθρώπους πρὸς τὰς φύσεις τῶν ἑπτὰ διοικητόρων ἀρρενοθήλεας καὶ μεταρσίους. *Sed infra in eodem dialogo* μετάρσιον *sumit pro animali pennigero & aerio sic scribens.* ἐκεῖνο δὲ ὅρα ὦ τέκνον, ὅτι ἕκαστον τῶν ζώων, ἐν μέρει ἐπιφοιτᾷ τοῦ κόσμου, τὰ μὲν ἔνυδρα τῷ ὕδατι, τὰ δὲ χερσαῖα τῇ γῇ, τὰ δὲ μετάρσια τῷ ἀέρι. *Idem reperitur uocabulum pro sublimi usurpatum à Philone Iudæo tum in opusculo* περὶ καταστάσεως ἄρχοντος, *tum etiam* περὶ ἀφθαρσίας κόσμου. *Ocellus (ut satis constat)* μετάρσιον *sumit pro aerio.. ue eam mundi partem intelligit, quæ igni & aeri tributa est, quam quidem dic postea à Dæmonibus occupatam. Verum Aristoteles non hanc regionem inter cœlum terramq; constitutam* μετέωρον *uocauit, sed omnes eas res, quæ in eadem gignuntur, & apparent. unde suo commentario* περὶ τῶν μετεώρων *titulum imposuit, in quo disputari* περὶ τῶν μεταρσίων *Olympiodorus Aristotelis interpres asserit.* μετάρσιον *quoque in eadem significatione accipitur à Laertio in Epicuri uita. Quid autem sit proprie* μετέωρος *abunde iam di-*

xi cum illius libri inscriptionem explicarem.

OCELLUS.

Τῶν δὲ μερῶν συνυπαρχόντων, ἀνάγκη καὶ τὰ περιεχόμενα συνυπάρχειν αὐτοῖς. οὐρανῷ μὲν ἥλιον, σελήνην, ἀπλανεῖς τε ἀστέρας καὶ πλανήτας. τῇ δὲ γῇ ζῶα, φυτά, χρυσόν, ἄργυρον, μεταρσίῳ δὲ καὶ ἀερίῳ πνεύματα, ἄνεμον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον, σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανὸς σὺν τοῖς τὰ περιεχόμενα ἔχειν, καὶ σὺν τούτῳ γῆ τὰ ἐπ' αὐτῆς φυόμενα καὶ βοσκόμενα ὑπεῖναι, καὶ σὺν τούτῳ μετάρσιον, καὶ ἀέριον σὺν τῷ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα γίνεσθαι.

Verum cum partes simul existant, etiam quae continentur, unà cum eisdem statuuntur, ut cum coelo Sol, Luna, & Stellae tam infixae certis locis quàm errantes: cum terra, animalia, stirpes, & plantae, aurum & argentum: cum sublimi & aeria regione spiritus & uenti, necnon & mutatio in uim calidiorem & frigidiorem mutatio consistunt. Nam ipsius coeli illud est proprium, ut eas res intra se habeat, quas eius ambitus complectitur. Terrae ut plantas sustineat, quae ex ipsa pullulant, & animalia, quae pastum capessunt. Sublimis & aeria pars hoc sibi uendicat, ut quae in ea gigni possunt, gignantur.

OCELLUS.

Ἐπεὶ δὲ καθ' ἑκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτακται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῇ ἄνθρωπος, ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τόπῳ δαίμονες, ἀνάγκη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀΐδιον εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει, μὴ μόνον τὰ μέρη συνυπάρχειν τῷ κόσμῳ ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρεσι.

Cum igitur in una quaque mundi parte collocatum sit aliquod eximium animalium genus, uerbi gratia, in coelo Dij, homines in terra, in sublimi loco Daemones, necesse est humanum genus esse perpetuum. Siquidem uere praescribit ratio non solum mundi partes unà cum mundo, uerum & quae mundus continet, simul cum partibus existere.

Annotatio.

Μεταρσίῳ καὶ ἀερίῳ πνεύματα καὶ ἄνεμον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον.

In sublimi & aeria regione duae fiunt mutationes, unam cum exhalatio calida & sicca è terris excitata calidior redditur, ex aqua stellarum crines & traiectiones apparent, quae quidem in suprema aeris parte (haec autem ad Aristotele dicitur

le dicitur ὑπέκκαυμα, id est, fomes succedens, gignuntur. Hoc sane idem est, quod ignis elementum. Altera accidit mutatio, cum uapor calidus & humidus, qui ex aquis tollitur, in nubium loco, qui frigidus est, ui frigoris concrescit, & in pluuiam, niuem, & grandinem conuertitur. Nam grando contrarij caloris circunstantia, quæ græce nuncupatur ἀντιπερίστασις qua exhalationis augetur frigus, cogi solet.

Ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τόπῳ δαίμονας, Ocelli hæc sunt uerba, quibus esse Dæmones censuisse satis perspicuum est, quam sententiam secutus est Plato, qui quatuor Dæmonum genera posuit. Aristoteles uero (ut omnes contendunt Peripateticæ sectæ philosophi) Dæmonas esse omnino negauit, quippe qui nullam asseruerit inueniri mentem à materia separatam, quæ aliquam cœlestem sphæram non moueat. Verum ipse libro tertio de ortu animalium eosdem asserere uisus est, sed non incorporeos. Eius locum ascribere libuit, ut qui legerint, melius iudicent an quod ipse senserit, locutus sit, & scriptum reliquerit.

CAPITVLO X.

Τὸ δὲ τέταρτον γένος οὐκ ἐπὶ τούτων δεῖ ζητεῖν, καίτοι βούλεται γέ τε κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς εἶναι τάξιν. τοῦτο γὰρ καὶ τέταρτον ἀριθμεῖται τῶν σωμάτων, ἀλλὰ τὸ πῦρ ἀεὶ φαίνεται τὴν μορφὴν οὐκ ἰδίαν ἔχον, ἀλλ' ἐν ἑτέροις σωμάτων. ἢ γὰρ ἀὴρ ἢ καπνὸς ἢ γῆ φαίνεται τὸ πεπυρωμένον. ἀλλὰ δεῖ τοιοῦτον γένος ζητεῖν ἐπὶ τῆς σελήνης. αὕτη γὰρ φαίνεται κοινωνοῦσα τῆς τετάρτης ἀποστάσεως. ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλος ἂν εἴη λόγος, id est,

Verum quartum genus in ijs non est quærendum, quamuis ipsius ignis ordo requirat ut sit, id enim quartum inter corpora numeratur. uerum ignis propriam habere formam nunquam apparet nisi in alio corpore. Nam quod ignescit, aut aer aut, fumus, aut terra esse cernitur. Hoc autem genus proxime infra Lunam quærere necesse est quippe quæ quantæ distantiæ siue abscessus particeps sit. sed de ijs alia fuerit disputatio.

OCELLVS.

Φθοραὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ μέρη τῆς γῆς. ὁτὲ μὲν ἐπικλυζούσης λαμβανούσης θαλάσσης ἕτερον μέρος, ὁτὲ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς διερωομένης καὶ διισταμένης ὑπὸ πνευμάτων ἢ ὑδάτων κρυβδὴν ἐπιφερομένων, παντελὴς δὲ φθορὰ τῆς περὶ τὴν γῆν διακοσμήσεως, οὔτε γέγονεν, οὔτε ἔσται ποτέ.

At terræ partes ui mutantur & intereunt interdum quidem cum altera pars maris effunditur, quandoque uero cum terra à uentis & aquis quæ in ipsam latenter ingrediuntur, dilatatur, ac dirimitur, terræ tamen con-

ſtitutio nunquàm antea tota prorſus interijt, nec poſt ullo tempore interitura eſt.

OCELLVS.

Διὸ καὶ τοῖς λέγουσι τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ ἀργείου, προσωπτέον οὕτως, οὐχ ὡς ἀπό τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενομένης μεταβολῆς κατ' αὐτήν. πολλάκις γὰρ καὶ γέγονε καὶ ἔσται βάρβαρος ἡ ἑλλὰς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων μόνον γινομένη μετάστατος ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως οὐ μείζονος οὐδὲ μείονος αὐτῆς γινομένης. ἀλλὰ δὲ νεωτέρας ἀεὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης.

QVa propter quod dicitur, hiſtoriam græcam ab Inacho Argiuo initium duxiſſe, ſic eſt interpretatum, ut non ab aliquo primo principio, ſed aliqua eius mutatione quæ acciderit, ortum habuerit. Nam terra Græcia antea ſæpius fuit & poſthac etiam erit Barbara, non modo quod ad eam exules aliunde commigrauerint, uerum quod à natura id etiam proueniat, quæ tametſi nec maior redditur neque minor, recentior tamen ſemper eſt, & ratione noſtri principium ſumit.

Annotatio.

PLinius tamen ciuis meus Cadmum Mileſium primum hiſtoriam condidiſſe tradit libro VII.

OCELLVS.

Περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ παντὸς, ἔτι δὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων, ὡς οὕτως ἔχει καὶ ἕξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν ἀεικινήτου φύσεως οὔσης, τῆς δὲ ἀειπαθοῦς. καὶ μὲν ἀεὶ κυβερνώσης, τῆς δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς μοι εἴρηται διὰ τούτων.

DE toto quidem & uniuerſo deq; ortu & interitu, qui in eo fiunt, & ut ſe habeant, & in omni æternitate ſint habituri, cum natura partim ſempiterno cieat motu, partim perpeßionem ſemper ſentiat, atque tum ſemper gubernet, cum gubernetur, ijs uerbis ſatis explicuimus.

Capitulum IIII. & ultimum.

Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται κατὰ τρόπον ἐπιτελουμένα, νόμῳ τε καὶ σωφροσύνης καὶ ὁσιότητος ἐπισυμβρούσης τάδε καλῶς ἕξειν οἴομαι πρῶτον μὲν τοῦτο διαλαβεῖν ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα προσιέμεθα, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως.

De mutua autem ipsorum hominum generatione, quo modo scilicet, & ex quibus recte perfici poßit, ita ut non modo legitime facta, sed temperantia & pietate simul operante, habita esse uideatur, opere precium existimo hunc in modum statuere, & primo quidem hoc ipsum cogitare, quòd non uoluptatis, sed procreandæ sobolis causa mulieribus admiscemur.

OCELLVS.

Καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις, καὶ τὰ ὄργανα καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς πρὸς μῖξιν ὑπὸ θεοῦ δεδομένας ἀνθρώποις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα δεδόσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαμονῆς τοῦ γένους, ἐπειδὴ γ' ἦν θνητὸν φύντα θείου βίου κοινωνῆσαι, τῆς τοῦ γένους. ἀθανασίας φθειρομένης, καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεὸς, ἀκατάληπτον ποιήσας καὶ συνεχῆ ταύτην γένεσιν, ἓν οὖν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα ἡ μῖξις.

Siquidem facultates ipsas, instrumenta, & appetitus hominibus dedit Deus, non ut uoluptate fruantur, sed ut eorum genus perpetuo duret, ac permaneat. Nam cum fieri non poßit, ut homo ipse qui mortalis natus est, diuinitatis efficiatur particeps, si generis immortalitas absumatur, in singulis suppleuit Deus, & generationem hanc infinitam & continuatam reddidit. Hoc unum igitur spectare in primis oportet, non esse concumbendum uoluptatis causa.

OCELLVS.

Ἔπεται δὲ καὶ τὴν αὐτὴν τῷ ἀνθρώπῳ σύνταξιν πρὸς τὸ ὅλον, ὅτι μέρος ὑπάρχων οἴκου τε καὶ πόλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσμου συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογενόμενον τούτων ἕκαστον ἐὰν μέλῃ μήτε συγγενικῆς ἑστίας λειποτάκτης γενέσθαι μήτε πολιτικῆς, μήτε μὴν τῆς θείας.

Mox eandem hominis constitutionem ad uniuersam referendam, quippe qui non solum domus & ciuitatis, uerum etiam mundi maxima habeatur pars. quæ quidem quæcunque res desit, eam supplere & complere debeat. alioquin tum domestici & ciuilis, tum etiam diuini laris desertor futurus sit.

OCELLVS.

Οἱ γὰρ καθάπαξ μὴ διὰ παιδοποιίαν συναπτόμενοι, ἀδικήσουσι τὰ τιμιώτατα τῆς κοινωνίας συστήματα. εἰ δὲ καὶ γεννήσουσιν οἱ τοιοῦτοι μεθ' ὕβρεως, καὶ ἀκρασίας μοχθηροὶ γενόμενοι, τὰ κακοδαίμονα ἔσονται, καὶ βδε-

λυροὶ ὑπὸ τε θεῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων, καὶ οἴκων καὶ πόλεων.

NAm qui prorsus causa procreationis liberorum non coierint, ij nobilissimos communionis cœtus iniuria afficient & uiolabunt. Quòd si tales fuerint, ut nec legitime nec temperanter generent, qui orientur filij, scelesti, improbi, & miseri Dijs, Dæmonibus, hominibus, nec non familijs & ciuitatibus execrandi & detestabiles futuri sunt.

OCELLVS.

ΤΑῦτα οὖν προδιαγνωσμένους οὐ δεῖ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις προσέρχεσθαι τοῖς ἀφροδισίοις, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἡγουμένους. ἐπὶ δὲ ἀναγκαῖον καὶ καλὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὴ μόνον πολυανδρεῖσθαι τοὺς οἴκους καὶ τὸν πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦσθαι (ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἄνθρωπος) ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον εὐανδρεῖσθαι.

QVi igitur hæc antea considerauerint, ij non belluarum more ad concubitum ferri debent, sed ita ut qui res ueneréas necessaria bona esse putent. quod sane probi uiri faciunt, qui non solum domos & plurima terræ loca magna hominum multitudine replere necessarium & bonum existimant (mansuetissimum enim atque optimum animalium omnium est homo) sed etiam probis uiris maximum esse censent.

OCELLVS.

ΔΙὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις εὐνομουμένας οἰκήσουσι καὶ τὰς ἰδίους οἴκους κατὰ τρόπον οἰκονομήσουσι, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῖς κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις παρέξουσι, ὅτι μὴ μόνον πολυπλήθεια ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εὐανδρεία χορηγοῦνται.

HAnc enim ob causam eueniet, ut ciuitates bene institutas inhabitent, res suas domesticas & familiares recte gubernent & tueantur, amicisq; ipsis (ut ciuilis status requirit ratio) ciuiles actiones præbeant, cum illi non multos tantum homines, sed etiam probos suppeditabunt.

OCELLVS.

ΟὝσοι ἁμαρτάνουσι πολλοὶ μὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς τύχης, μὴ δὲ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ κοινοῦ συνιστάντες τοῖς γάμοις, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον,

ἢ τὴν

ἢ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γένους ἀποβλέποντες. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ νέαν καὶ ὡραίαν συναρμόζεσθαι, συνηρμόσαντο αἱ τὴν ὑπερηλικεστέραν, ἀντὶ δὲ συμπλασθῆ τὴν ψυχὴν καὶ ὁμοιότατον, ἐπίδοξον ἢ γένει, ἢ ὑπὸ χρήματον. τοιγάρτοι, ἀντὶ συμφωνίας διαφωνίαν, καὶ ἀντὶ ὁμοφροσύνης, διχοφροσύνην κατασκευάζουσι, περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. ἡ μὲν γὰρ ὑπερέχουσα πλούτῳ καὶ γένει καὶ φίλοις, ἄρχειν προαιρεῖται τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον. ὁ δὲ διαμαχόμενος δικαίως καὶ οὐ δεύτερος, ἀλλὰ πρῶτος θέλων εἶναι, ἀδυνατεῖ τῆς ἡγεμονίας ἐφικέσθαι.

Itaque peccant complures, qui in matrimoniis contrahendis, non fortunæ magnitudinem, ueque publicam utilitatem sibi proponunt, sed diuitias aut generis præstantiam tantum respiciunt. Pro eo enim quod adolescentes & integra ætate ducere deberent, uetulas sibi ipsis adiungunt, atque cum uxores eiusdem secum mentis, & sui simillimæ ducendæ essent, nobilitate præstantes & diuitijs affluentes ducunt. Quapropter pro concordia discordiam, pro legitimo consensu dissensionem sibi parant, siquidem maritus & uxor inter se de principatu contendunt. Quæ enim mulier diuitijs, genere, & amicis antecellit, ut sibi pareat uir contra naturæ leges exoptat: at ille tametsi iuste repugnet, quippe qui sibi primas, non secundas deferri uelit, obtinere tamen principatum nullo modo potest.

OCELLVS.

Ὧν δὲ γενομένων, οὐ μόνον τοὺς οἴκους κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέσθαι. μέρη γὰρ τῶν πόλεων οἱ οἶκοι, ἐκ δὲ τῶν μερῶν, ἡ τοῦ ὅλου καὶ παντὸς σύνθεσις. εἰκὸς οὖν ὁποῖα τὰ μέρη τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τὸ ἐκ τοιούτων συντιθέμενον, τοιοῦτον εἶναι.

Quæ quidem res cum eueniunt, non familiæ tantum, & domus, uerum etiam ciuitates infelices reddantur, necesse est. Domus enim ciuitatum partes sunt: ex partibus totum & uniuersum constituitur. Consentaneum igitur est, quales sunt partes, tale & totum & uniuersum existere, ex huiusmodi constans partibus.

OCELLVS.

Καὶ ἐν πρώταις δὲ αἱ πρῶται οἰκοδομίαι μεγάλα συντείνουσι πρὸς καλῶς ἢ κακῶς τὸ ὅλον ἔργον συντελεσθῆναι, οἷον ἐπὶ μὲν οἰκοδομίας θεμελίου καταβολή· ἐπὶ δὲ ναυπηγίας τρόπις, ἐπὶ δὲ συναρμογῆς καὶ μελοποιίας

τάσις φωνῆς καὶ λῆξις. οὕτως δὴ καὶ τῆς πολιτείας εὐνομουμένης τε καὶ κακονομουμένης, οἴκων κατάστασις καὶ συναρμογὴ μέγιστα συμβάλλεται.

Atque ut primarum quidem partium primæ structuræ ad uniuersum opus bene aut male complendum plurimum faciunt, uerbi gratia, ad domum ædificandam fundamenti iactus, ad nauem struendam carinæ fabrica, ad exercendam concentionis & musicæ artem contentio uocis & remißio: sic Reip. bene uel male instituendæ familiarum constitutio, concordia, & conuenientia magnopere utilis est.

OCELLVS.

Περὶ γενέσεως δὴ σκοπουμένοις, τάδε χρὴ πράττειν, καθόλου μὲν δὴ φυλάττεσθαι χρὴ πᾶν τὸ ἀνόμοιον καὶ ἀτελές, οὔτε γὰρ τῶν φυτῶν τὰ ἀτελῆ, οὔτε τῶν ζώων εὔκαρπα γίνεται. ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι τινὰ χρόνον πρὸς τὰς καρποφορίας, ὅπως ἰσχυόντων τε καὶ τελειουμένων τῶν σωμάτων τὰ σπέρματα καὶ καρποὶ γίνωνται.

Qua propter qui de generatione cogitant, hæc agere opus est, ut generatim quodcunque dißimile imperfectumq; est obseruent. Nam nec plantæ ipsæ, nec animalia, cum adhuc imperfecta sunt, fœcunda sunt. quin potius requiritur, ut aliquo temporis spacio genita sint antea, quàm fructum ferant, ut cum robur & perfectionem assumpserint corpora, semen & fructus producant.

OCELLVS.

Ὅθεν δεῖ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένους ἐν γυμνασίοις τε καὶ καρτερίαις ταῖς προσηκούσαις τρέφειν, καὶ τροφὴν προσφέρεσθαι ἁρμόζουσαν φιλοπόνῳ τε καὶ σώφρονι καὶ καρτερικῷ βίῳ.

Ex quo fit, ut tam pueri, quàm puellæ uirgines in exercitationibus tolerantijsq; decoris alendi sint, quibus is etiam adhibendus est cibus, qui laboriosæ temperatæ, & toleranti uitæ sit aptißimus.

OCELLVS.

Πολλὰ δὴ τῶν κατὰ ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτά ἐστιν, ἐν οἷς βέλτιον ἡ ὀψιμαθία, διὸ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν οὕτως ἄγεσθαι χρὴ τὸν παῖδα, ὡς μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ

λα καὶ χρησάμενον, σπανίως χρῆσθαι. ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζῃ τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν.

MVlta sanè existunt huiusmodi in uita humana, quæ melius est, si sero discantur. quare adolescens ad rerum uenerearum usum ita est agendus, ut ipsis ante xx. annum non fruatur, quas etiam cum gustauerit, rarenter exerceat. Quod sanè erit, si bonum corporis habitum & continentiam res esse optimas & honore dignas censuerit.

Annotatio.

ΩΣ μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸς τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν ut ante annos uiginti rerum uenerearum usum non quærat, in hanc sententiam Cæsar libro VI. de bello Gallico de Germaniæ moribus loquens, Intra annum (inquit) XX. fœminæ noticiam habuisse in turpissimis habent rebus.

OCELLVS.

ΔΕῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ τοιαῦτα τῶν νομίμων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ μήτε μητρὶ συγγίνεσθαι, μήτε θυγατρὶ, μήτε ἀδελφῇ, μήτε ἐν ἱεροῖς, μήτε ἐν φανερῷ τόπῳ. καλὸν γὰρ ἐστὶ καὶ πρόσφορον τὸ ὡς πλεῖστα κωλύματα γίνεσθαι τῆς ἐνεργείας ταύτης.

QVin etiam huiusmodi institutorum disciplina in terræ Græciæ ciuitates inducenda est, ne cum matre, filia, sorore nec in locis sacris, nec in propatulis coeant. Nam præclare & utiliter agetur, si huic actioni plurima adhibeantur impedimenta.

Annotatio.

PLato libro V. de Rep. hæc Ocelli præcepta uidisse palam ostendit, qui tametsi plures enumeret cognationis gradus, à quibus abstinere nos oporteat, coitum tamen cum sorore non uidetur prohibere. uerba Platonis hæc sunt:

Ὅταν δὲ δὴ οἶμαι αἵ τε γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ γεννᾶν ἐκβῶσι τὴν ἡλικίαν φήσομέν που ἐλευθέρους αὐτοὺς συγγενέσθαι ᾧ ἂν ἐθέλωσι πλὴν θυγατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ ταῖς τῶν θυγατέρων καὶ ταῖς ἄνω μητρὸς καὶ τὰς γυναῖκας αὖ, πλὴν υἱεῖ καὶ πατρὶ, καὶ τοῖς τῶν τούτων εἰς τὸ κάτω καὶ εἰς τὸ ἄνω.

OCELLVS.

ΚΑθόλου δὲ δεῖ περιαιρεῖν τάς τε παρὰ φύσιν γενέσεις, καὶ τὰς μεθ' ὕβρεως γινομένας, καταλιμπάνειν δὲ κατὰ φύσιν καὶ μετὰ σωφροσύ-

της ὡδὶ τεκνοποιΐα σώφρονί τε καὶ νομίμῳ γινομένη.

Tollendæ porro ſunt penitus omnes illæ generationes, quæ præter naturam & contumelioſæ ſunt. Contra relinquendæ & ſeruandæ, quæ ſecundum naturam & temperanter efficiuntur, ut filij ſobrie & legitime geniti ſint.

OCELLVS.

Δεῖ δὲ πάλιν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοὺς τεκνοποιουμένους τῶν ἐσομένων τέκνων. πρώτη μὲν οὖν μεγίστη φυλακὴ πρὸς γένεσιν τῷ τεκνοποιεῖν βουλομένῳ, δίαιτα σωφρονικὴ καὶ ὑγιεινὴ ὡς μήτε πληρώσει χρῆσθαι τροφῆς ἀκαίρου, μήτε μέθῃ, μήτε ἄλλῃ τινὶ ταραχῇ, ἐξ ὧν χείρους αἱ τῶν σωμάτων ἕξεις γίνονται, μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι ἀπὸ τῆς καθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μίξεις γίνεσθαι. ἐκ φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ ταραχωδῶν ἕξεων μοχθηρὰ γίνεται τὰ σπέρματα.

Opus eſt præterea ut qui liberorum procreationi operam dant, futuræ ſobolis multo ante curam ſuſcipiant. Ea porrò prima & potiſſima adhibebitur animaduerſio, ſi temperato & ſalubri utantur cibo, non ebrietate capiantur, nec quidpiam ſumant, quod perturbationem afferat, ex quibus quidem rebus habitus corporis deteriores euadunt. illud uero omnium maxime curandum eſt, ut non niſi pacata & tranquilla mente concumbant. nam cum praui & inconſtantes, ac perturbati ſunt corporis habitus, ex illis uitioſa ſemina ſolent prodire.

OCELLVS.

Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ὅπως τὰ γεννώμενα γίνεται χαριέστατα, καὶ γεννώμενα, καλῶς ἀνατραφῇ. οὔτε γὰρ δίκαιον, τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόρνιθας καὶ φιλοκύνας μετὰ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν γινομένων ὡς δεῖ, καὶ ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ πῶς διακειμένων γίνεσθαι τὰς μίξεις ἢ τὰς κοινωνίας, τοῦ καὶ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα. τοὺς δὲ ἀνθρώπους μηδένα ποιεῖσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων. ἀλλὰ γεννᾶν ὡς ἔτυχε, καὶ γεννωμένων ὀλιγωρεῖν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας.

Ita quoque omni ſtudio & intento animo eniti debent, ut ſciti admodum & elegantes naſcantur liberi, & cum orti ſuſceptiq; fuerint, liberaliter educentur. iniquum eſſe enim Philippos quoſdam, & philornithas, & philocynas, id eſt qui equos alunt, aut aues aut canes ad uenandum, omni diligentia curare, ut

belluas quemadmodum, & ex quibus, & quo tempore oporteat, generent, & quo nam modo affectæ sese admiscere & copulare debeant, ne uilis ac uulgaris nascatur soboles, homines uero nullam filiorum suorum curam suscipere, quin potius illos (ut sors tulit) procreare, & cum genuerint ipsorum educationem institutionemq; negligere.

Annotatio.

HOc eodem exemplo usus est Plato libro quinto de Rep. ubi nobis suadet ut in gignendis liberis eos imitemur, qui bellluarum studiosi dant operam, ut ex optimis canibus, equis & auibus, optima oriatur proles. Platonis uerba huic loco breuitatis causa apponere nolui, cum nimis multa sint, tum maxime quòd uulgo habeantur bene conuersa.

ΩΣ δεῖ καὶ ἐξ ὧν δεῖ καὶ ὅτε δεῖ καὶ πῶς his uerbis modos exprimit Occellus, qui in generandis animalibus seruandi sunt. Hos τὰς περιστάσεις appellant græci, circunstantias latine reddunt. Tum Seneca in quæstionibus naturalibus, tum etiam Quintilianus libro V. suarum institutionum. Similiter circunstantias quæ in dandis requiruntur pecunijs, secundo de moribus libro Aristoteles sic enumerat.

ΚΑὶ τὸ δοῦναι ἀργύριον ᾧ δεῖ καὶ πόσον ᾧ δεῖ καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς οὐκ ἔστι παντὸς, οὐδὲ ῥᾴδιον.

OCELLVS.

ΤΑῦτα γὰρ ἀμελούμενα πάσης κακίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται, βοσκηματώδη καὶ ἀγεννῆ ἀποτελούμενα τὰ γεννώμενα.

NAm istæc si contemnantur, omnis improbitatis & nequitiæ causæ sunt, quippe quæ efficere soleant, ut qui orti fuerint, bellluarum similes, uilesq; ac degeneres euadant.

Annotatio.

HUic libello nonnulla deesse arbitror, ea adductus ratione, quòd Occellus in fine huius ultimi capitis (id quod fecerat in aliorum calce) quæ prius explicuit, non recensuit.

OCELLI FINIS.

EIVSDEM NOGAROLAE COMITIS EPISTOLA AD ADAMVM FVMANVM CANONICVM VERONENSEM SVPER Viris Illustribus genere Italis, qui græce scripserunt.

VM proxime Ocelli Lucani de Vniuersitate libellum conuertissem, Adame, tametsi non ignorabam id me non esse assecutum quod uolebam, tamen ipse mecum uehementer lætabar, quòd rudibus, & ignaris græcæ linguæ hominibus nonnihil profuissem, tum maxime quia in eruendo è tenebris uiro, qui suis commentarijs græce scriptis Italiam plurimum exornasset, operæ quidpiam, & laboris consumpseram. De quo quidem plura (si possem) libenter scriberem, sed quæ ad mores eius, & uitam attinent, omnia temporis longinquitate obscurauit obliuio. Illud tantum inter omnes constat auctores, qui eius meminerint, Ocellum genere fuisse Lucanum, ex qua uero Lucaniæ ciuitate ortum habuerit, nullibi scriptum uidi. Nam Lucania Italiæ regio, quæ nunc Basilicata, & Principatus, nuncupatur, plurimis, & maximis urbibus semper floruit, & temporibus nostris etiam floret, inter Thyrrenum, Siculumq́; litus, (ut Strabo asserit) posita, à Sylari fluuio usque ad Laum extensa, & à Metaponto ad Thurios continentem uersus, & à Samnitibus usque ad Isthmum, qui est à Thurijs ad Cherillos porrecta, cuius quidem Isthmi latitudo C C C. sunt stadia. In hanc Italiæ partem commigrarunt Ocelli maiores, qui exules sub Laomedonte Rege à Troia Myrram Lyciæ ciuitatem longe antea (ut Platonis testimonio initio diximus) profecti sunt. Aspera quædam ferè tota, & montana Regio, ut qui eam uiderunt, uno ore omnes renunciant. In hac ergo Prouincia natus est Ocellus, quamuis ipse non solus, uerum & complures alij, tum ibi, tum in alijs Italiæ locis, quorum scripti græce constant libri non sine magna Italiæ nostræ laude. Hos ego cum Italus sim, & Italiæ honori mirifice faueam, idq́; non immerito, colligere, & complecti breuiter constitui, (omissis tamen illis omnibus, qui eandem latine tantum scribentes illustrarunt) ut antiquus in literis Italiæ splendor, & dignitas, mea etiam industria, paulisper appareat.

Quamuis igitur Arcades sexaginta fermè annis ante bellum Troianum duce Euandro primi in Italiam nauigauerint, & græcas literas cum instrumentis quibusdam musicis attulerint, Pythagoras tamen primus omnium (siue Samius, siue Thyrrenus, (ut nonnulli opinantur) fuerit) post diuturnas, easdemq́; uarias peregrinationes in eam tandem uenit Italiæ partem, quæ Magna Græcia dicta est, illis quidem temporibus quibus L. Iunius Brutus Romam dominatu Regio liberauit. Hic

sanctißimum Philosophiæ nomen reperit, ad quem confluebant, ut cum eo uitam agerent disciplinæ, & studiorum causa Lucani, Picentini, Messapij, Romani. Quo factum est ut ipse ueluti nostrà, aut Italiæ incola Italicam Philosophiam, quemadmodum Ionicam Thales Milesius instituerit. Vnde postea in consuetudinem uentum sit, eandem Philosophiam Italicam, & Pythagoream, eosdemq; Italicos, & Pythagoreos Philosophos nuncupare. Quod sanè & secundo de Cœlo, ubi agit de terra, & primo Meteo. cap. de stellis Crinitis perspicue demonstrat Aristoteles. Hic enim τῶν δὲ Ἰταλικῶν τινὲς καὶ καλουμένων Πυθαγορείων ἕνα λέγουσιν αὐτὸν εἶναι τῶν πλανήτων ἀστέρων. *Illic uero,* ἐναντίως οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν καλούμενοι, Πυθαγόρειοι. *Item & primo* τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία. τὰ μὲν πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις τούτοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ ἴδια παρὰ τὴν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν.

Quo autem tempore floruerit Pythagoras, Plinius noster ciuis sic prodidit libro secundo Naturalis Historiæ. 'Veneris stellæ naturam Pythagoras Samius primus deprehendit Olympiade circiter XLII. qui fuit annus nostræ Vrbis CXLII. Eundem tamen LX. Olympiade ætatem egisse Laertius. Post uero quinquagesimam Pythagoram in Italiæ docuisse, Dionysius Halicarnaseus tradunt.

Eiusdem Pythagoræ (ut testatur Lucianus, cuius uerba antea retuli) Ocellus Lucanus auditor fuit. Sed magnus Syrianus Eccelli librum de Vniuersi Natura, Quem ego tamen eundem esse Ocellum existimo, adducit in commentarijs suis in XIII. Metaphysi. uolumen.

Archytas quoque Tarentinus (ut idem Lucianus asserit) audiuit Pythagoram, eiusq; familiaris fuit, cuius una tantum extat ad Platonem Epistola, in qua Ocelli meminit, atque eiusdem libros quosdam enumerat. Platonis uero ad Archytam tres, quarum unam ex Laertio recitaui. Archytæ in geometria discipulus fuit Eudoxus Gnidius, quem etiam de sapientia librum scripsisse nonnulli autumant, ac rerum uniuersitatem decem Categoriarum numero fuisse complexum, quem postea hac in re secutus sit Aristoteles, auctor est Simplicius.

Est autem Tarentum, unde Tarentinus ducitur, Calabriæ ciuitas, ad quam cognoscendi Archytæ gratia Plato se contulit: ut Quinto de Finibus & primo Thusculanarum autumat Cicero.

Timæus Locrus uir in Philosophia clarus & nobilis nostràs fuit, de quo Plato in suo eiusdem nominis Dialogo.

Τίμαιός τε γὰρ (*inquit*) ὅδε εὐνομωτάτης ὢν πόλεως τῆς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Λοκρίδος οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὕστερος ὢν τῶν ἐκεῖ, τὰς μεγίστας μὲν ἀρχάς τε, καὶ τιμὰς ἐν τῇ πόλει μετακεχείρισται. φιλοσοφίας δ' αὖ κατ' ἐμὴν δόξαν ἐπ' ἄκρον ἁπάσης ἐλήλυθεν.

Timæus quidem ex Locride Italiæ urbe optimis instituta legibus ortum habuit,

nulli

nulli suorum ciuium nec diuitijs nec nobilitate generis secundus, qui ut ibi maximos magistratus, & honores adeptus est, sic (ut mea fert sententia) ad summum totius philosophiæ fastigium peruenit. Hic libellum de Anima Mundi, & natura composuit, unde multa sumpsit Plato, & in Timæum suum transtulit, quem ego iam latinum feci, & Marcello Ceruino Cardinali optimo dicaui, qui post initum Pontificatum statim moriens, magnum sui Christianæ Reip. desiderium reliquit. Timæum ut cognosceret, & audiret Plato, in Italiam profectus est, quamuis utriusque tempora Macrobio non uideantur congruere.

Alcmæon Crotoniata Pythagoræ discipulus habitus est, cuius mentionem facit Aristotelis libro primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά. ὃν τρόπον ἔοικε καὶ ἀλκμαίων ὁ κροτωνιάτης ὑπολαβεῖν, καὶ ἤτοι οὗτος παρ' ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι παρὰ τούτου παρέλαβον τὸν λόγον τοῦτον, καὶ γὰρ ἐγένετο τὴν ἡλικίαν ἀλκμαίων ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρᾳ. id est,

Quemadmodum uisus est sentire Alcmæon Crotoniata, siue quòd ipse ab illis, siue illi ab ipso hanc rationem acceperint. Nam Alcmæon unà cum Pythagora iam sene ætatem egit. Hic (ut affirmat Cicero) Soli, Lunæ, & syderibus diuinitatem dedit. Alcmæonis nomen reperitur frequens in libris Aristotelis, tum de historia, tum de ortu Animal. An uero fuerit hic ille Alcmæon, qui capras spirare per aures, prodidit, atque ob id primo de Historia Animal. irrisus est, non satis constat, cum ibi nulla Alcmæonis patriæ fiat mentio. Illud curiosi ignorare nullo modo debent, hanc de caprarum spiritu opinionem Archelao, non Alcmæoni Plinium nostrum tribuisse.

Parmenidem pariter fuisse Pythagoreum ex Elea Lucaniæ ciuitate auctor est Strabo libro VI. Geographiæ, quamuis habitum Xenophanis discipulum primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά Aristoteles asserat. Huius nomine suum de Ideis dialogum inscripsit Plato, in quo Parmenidem disputantem facit, & ita exprimit.

Τὸν μὲν παρμενίδην εὖ μάλα ἤδη πρεσβύτερον εἶναι, σφόδρα πολιὸν, καλὸν τε κἀγαθὸν τὴν ὄψιν, περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἑξήκοντα. Parmenidem admodum senem, & ualde canum, & pulcherrimo aspectu, quiq; annum ferè quintum & sexagesimum ageret. Hunc ipsum, ueluti qui omnia esse unum opinari uisus sit, acriter uexat Aristoteles libro primo de Naturali Auditione, ubi Simplicius Eleatem nominat Parmenidem.

Ex eadem Elea ortus est Zeno (ut ibidem affirmat Strabo) Parmenidis auditor, de quo sic Plato in Parmenide. Ζήνωνα δὲ ἐγγὺς ἐτῶν τετταράκοντα τότε εἶναι, εὐμήκη δὲ, καὶ χαρίεντα ἰδεῖν, καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ παρμενίδου γεγονέναι. Zenonem eo tempore annorum ferè quadraginta, procera statura, & iucundo aspectu, quem etiam fuisse Parmenidis delitias aiebant. Hic, ut in Sophisticis scriptum reliquit Aristoteles, Dialecticæ inuentor fuit, quam cum à Rhetorica distingueret,

hanc quidem palmæ, Dialectica uero pugno similem esse dicebat. Idem Eleæ mori in tormentis coactus est, cum omnia perpeti maluisset, quam conscios delendæ Tyrannidis prodere.

Eleatem quoque fuisse Leucippum nonnulli (ut tradit Laertius) sunt opinati, ac Zenonem eiuem suum audiuisse. Non desunt tamen, qui eundem dicant fuisse Milesium, ut primo Physico. testatur Simplicius.

Extitit & alius Eleates & philosophus, & orator nomine Alcidamas, quem à Platone appellatum fuisse Palamedem libro III. suarum institutionum Quintilianus asserit. Suidas tamen Alcidamanta fuisse Eleum, ab Elea Asiæ ciuitate, non ab Elea, quæ est in Itatia dictum existimat. Ita enim scribit.

Αλκιδάμας ἀπὸ ἐλέας τῆς ἀσίας φιλόσοφος Διοκλέους ὑιὸς μουσικὰ γεγραφότος, μαθητὴς τοῦ γοργίου λεοντίνου.

De Elea Lucaniæ urbe, à qua Eleates deducitur, sic latine loquens Strabo, ubi agit de Lucania. Alius item flectenti contiguus sinus offertur, ubi urbs ab ædificatoribus phocensibus Hyela nominata est, cum eam quidam Helam à fonte quodam nominauerint. Nostra uero ætas Eleam dicit, de qua Parmenides, atque Zeno duxerunt originem pythagoricæ sectæ uiri. Eam per illos prioribus annis legibus, & institutis bene formatam fuisse arbitror. Hæc Strabo.

Claruerunt hi duo philosophi Olympiade LXXXI. quo tempore Romani legatos Athenas miserunt, qui inclytas leges Solonis describerent, & aliarum græciæ ciuitatum instituta, mores, iuraq; noscerent, ex quibus postea XII. tabularum leges natæ sunt.

Philolaus Crotoniata Pythagora usus præceptore in philosophia multum profecit. Hic librum composuit, quem (ut ait Hermippus) emit Plato à Philolai sanguineis argenti minis Alexandrinis XL. in Siciliam ad Dionysium accedens, ex quo Timæum transcripsit. Quod quidem factum, Adame, ex Laertio hilari animo, ac libenter excerpsi, & huic meæ ad te epistolæ inserere uolui, quod illius commemoratio non parum gloriæ, & laudis nostræ Italiæ afferre uideatur.

Fuit & alter Philolaus, & Euritus ambo Pythagorei non Crotoniatæ, sed tarentini, quorum Xenophilus Chalcidensis Thracius, Planton, Echecrates, & Diocles, & Polymnastus omnes Phliasii fuerunt auditores. De utroque Laertius in uita Pythagoræ.

Ipassus similiter pythagoreus ex Metaponto urbe in sinu Tarentino posita originem habuit, qui (ut Democriti testimonio Laertius autumat) nullam prorsus scripsit literam. Tametsi primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ Aristoteles dixerit Ipaßi Metapontini opinionem fuisse ignem esse rerum omnium initium.

Asto crotoniata arcanum quendam composuit sermonem, de quo Laertius. Scripsisse item dicitur & alia multa, quæ tamen Pythagoræ tanquam auctori tributa sunt.

Lysis

Lysis Tarentinus audiuit Pythagoram, de quo scripsit ad Hipparchum. Eius meminit Laertius. Thebani Epaminondæ præceptor fuit.

Ex Crotone ciuitate ortus est quidam poeta nomine Orpheus, Pisistrato Tyranno familiaris, quem scripsisse Decaeteriam, Argonautica, & alia quædam libro VI. Grammaticorum Asclepiades tradit. De eo ita Suidas,

Ὀρφεὺς κροτωνιάτης ἐποποιὸς, ὃν πεισιστράτῳ συνεῖναι τῷ τυράννῳ, ἀσκληπιάδης φησὶν ἐν τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ τῶν γραμματικῶν δεκαετηρίαν, Ἀργοναυτικὰ, καὶ ἄλλα τινά.

Ex Tarento quoque originem duxit Heraclides medicus qui (ut testatur Celsus) cum aliquibus non mediocribus uiris ex ipsa professione se Empiricum appellauit. Hunc in libro de compositione medicamentorum per genera magnopere laudat Galenus; ut eum qui fide dignus sit, & sola ipsius experimentis probata commemoret. Eo in loco eiusdem adducit libros unum ad Astiodamantem, & Antiochidem, alterum quem στρατιώτην.i.militem nuncupauit. Heraclidis item Tarentini symposium citat Athenæus ubi σίκυον græce, latine ueumerem uocat ἡδύγαιον, quod in dulci oriatur solo.

Extitit & Apollodorus Tarentinus de quo Plinius libro primo.

Annibalis res gestas historiæ græce mandauit Eumachius Neapolitanus, ut idem Athenæus auctor est.

Cleomenis Rhegini epistolam ad Alexandrum, & dithyrambos eiusdem ex Meleagro inscripta fabula refert Athenæus.

Illud quoque ad hanc rationem maxime pertinet, quod in libro de philosophica historia scribit Galenus: (si modo illud opus Galeni legitimum est) duo fuisse philosophorum genera, alterum Ionium, alterum Italicum. quorum, huius quidem quod Crotone, & Tarento floruit, Pythagoras: illius uero, quod Eleæ Xenophanes Colophonius princeps fuit.

Extiterunt & duo legislatores celeberrimi, atque notissimi Zaleucus, & Charondas, quos in Italia fuisse à Pythagora institutos affirmat Laertius, in eiusdem uita, cuius hæc sunt uerba,

Ἄλλους τε κατ' Ἰταλίαν ἀποτελέσαι ἄνδρας καλοὺς, καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ ζάλευκον, καὶ χαρώνδαν νομοθέτας. *Horum autem duorum Zaleuci quidem patriam reticuit Aristoteles, eundem tamen Locrensibus qui ad occidentem uergunt tulisse leges asseruit. Charundam uero ex Catana Siciliæ ciuitate ortum suis leges scripsisse ciuibus. Sic enim ille ait libro Politicorum Secundo.*

Νομοθέται δ' ἐγένοντο ζάλευκος λοκρῖς τοῖς ἐπὶ ζεφυρίοις, καὶ χαρώνδας ὁ κατάνεος τοῖς αὐτοῦ πολίταις, καὶ ταῖς ἄλλαις χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ σικελίαν.

Sed non parum me torquet, quod VI. Valerij Max. libro legatur Zaleucum quidem Locrum, sed Charundam fuisse Tyrium. Cui dubitationi satisfacere me posse

planè diffido. cum Valerius ab Aristotele (si uterque de eodem loquatur Charunda) nimis aperte dissentiat. Nisi dixerim aut mendum occupasse Valerij codicem, aut duos Charundas extitisse. At Plato libro X. de legibus, Charundam neque Italum fuisse dicit, laudare tamen, atque extolli, quòd ambobus illis populis leges dederit, nam sic scribit. Χαρώνδαν μὲν γὰρ ἰταλία, καὶ σικελία καὶ ἡμεῖς σόλωνα, σὲ δὲ τίς ἕξει ποῖ εἰπεῖν; id est, nam Charundam Italia, & Sicilia, nos Solonem, te uero quem nam quis esse dixerit? Præterea Zaleucum legibus instituisse non Locros (ut Aristoteles, & Cicero) sed Thurios Italiæ populos his uerbis prodidit Athenæus dipnosoph. lib. X I.

Καὶ τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐάπερ τὸν λυκοῦργον τῶν λακεδαιμονίων καὶ τὸν σόλωνα τῶν ἀθηναίων καὶ τὸν ζάλευκον τῶν θουρίων ὡς αὗτοι εἴπερ ἦσαν χρήσιμοι νόμοι πεῖσαι τινὰς τῶν ἑλλήνων αὐτοῖς χρήσασθαι.

Atqui opus erat quemadmodum Lacedæmonijs Lycurgus, Solo Atheniensibus, & Zaleucus thurijs si utiles erant leges, persuasisset quibusdam græcis, ut eas seruarent.

Huic quoque loco illud addi possit ex Ciceronis libro de Legibusd promptum, Platonem, Zaleucum, & Charundam legislatores imitatum quod legis putauit esse persuadere aliquid non omnia ui, aut minis cogere.

Diocles Peripathius primus ab urbe condita græcam confecit historiam, quem ut in Romulo testatur Plutarchus, imitatus est.

Fabius Pictor scriptorum (ut ait Liuius) antiquissimus, cuius Annales à Cicerone, & Plinio commemorantur sæpius. Hunc græce scripsisse, quamuis Romanus uir, ex Ciceronis uerbis, quæ posita sunt libro primo de Diuinatione satis apparet. Sunt (inquit) & hæc ut dixi somnia fabularum, hisq; adiungatur etiam Aeneæ somnium, quod in numerum Fabij Pictoris græcis Annalibus eiusmodi est, ut omnia quæ ab Aenea gesta sunt, quæq; illi acciderunt, ea fuerint, quæ ei secundum quietem uisa sunt. Hæc Cicero. Hoc idem asserit Dionysius Halicarnaseus libro suæ historiæ primo sic latine loquens, Nec absimiles historias ediderunt, quotquot Romani homines urbis suæ res antiquas græco sermone scripserunt, quorum uetustissimi Quintus Fabius, & L. Cintius, ambò æquales bellis Punicis, Horum uterq; ea quibus ipse interfuit, ut probè sibi cognita, diligenter mandauit literis. Verum Quintum Fabium, cuius meminit Halicarnaseus, non posse alium esse, quàm Pictorem ex eo constat, quòd illum paulopost adducit, & Pictorem nominat, tum etiam quòd ipse post Cannensem pugnam, ut affirmat Liuius, Delphos ad oraculum missus est sciscitatum, quibus precibus supplices Deos possent placare, & quænam futura finis tantis cladibus foret. Perspicuum igitur est Fabium Pictorem græce scripsisse. Viget tamen libellus latinus de aureo seculo, qui eidem ascribitur Pictori, in duas distributus partes. Referuntur etiam ab A. Gellio nonnulla latina eiusdem Fabij loca. Quo factum est, ut aliqui nostrates fuerint suspicati duos

fuisse

fuisse Fabios Pictores*, quorum alter græco, alter latino sermone in scribendo usus sit. Crediderim ego potius unum tantum eius cognominis Fabium, qui utraque lingua & loqui, & scribere probè nouerit, iuris, & omnis antiquitatis peritißimus. Nam uni tantum uulgatum est nobilißimo uiro summæ laudi datum fuisse, quod ædem salutis, (ut autumat* Plinius*) pinxerit, atque inde nomen pictoris habuerit anno urbis* CCCCL*. quæ pictura durauit usque ad Claudij principatum æde exusta.*

Plinius similiter ciuis noster Italos *enumerans auctores, per quos in contexendis naturalis historiæ libris ipse profecerat*, L. Aruncium de Astris, Sextium Nigrum, *&* Iulium Bassum *græce scripsisse prodidit*.

C.Alcidius *græcam scripsit historiam, ut tertio* Officiorum *testatur* Cicero, *cuius etiam* Plutarchus *meminit in* Romulo.

Scripsit postea Cicero *græca sui consulatus commentaria, ut ipsemet fatetur libro* Epistolarum *secundo ad* Atticum, *quem ferunt etiam græcam ex tempore habuisse orationem, quam admiratus* Apollonius Alabandensis Molonis *filius*, Ciceronis *Cæsarisq; præceptor exclamasse dicitur se græcorum fortunæ misereri, quòd eloquentiæ ornamenta, quæ eis sola relicta essent homo* Romanus *sibi uendicaret*.

Scripserunt & alij Romani *ciues eadem lingua ut* Africanus *Scipio, &* T.Grac cus.P.F.*cuius oratio græca temporibus* Ciceronis *erat apud* Rhodios.

Præterea & A. Albinus *græcam composuit historiam, uir literatus, & disertus, qui cum* L. Lucullo *consul fuit*.

Extant etiam nonnulla (ut in libris Digestorum *satis apparet) ueterum* Iurisconsultorum *responsa, præsertim* Herennij Modestini *&* Imperatorum *rescripta, quæ græco sermone fuerunt edita*.

Verum quoniam Sicilia Italiæ *coniuncta quondam fuit, & una eius habebatur pars, idcirco* Siculos *eosdem, quos* Italos *esse censendum est, nam & eiusdem uernaculæ linguæ commercio, & morum similitudine maxime conueniunt. Quapropter si huius* Insulæ *homines in literarum studijs eximios, qui græce aliquando scripserint*, Italis *nostris admisceam, profectò rem me facturum arbitror, qua quidem augeri* Italiæ *dignitatem omnes intelligant*.

Atque ut ab Empedocle *incipiam. Hic fuit* Agrigentinus *ex* Agrigento, *siue* Agraga *(utroque enim modo dicitur,) nobilißima* Siciliæ *ciuitate. Idem (ut ait* Cicero*) poeta, & physicus, sed physicus potius quàm poeta* Aristotelis *iudicio nuncupandus, quem fuisse* Pythagoræ *discipulum in sua historia* Timæus *prodidit, quamuis alij dicant* Parmenidis, *& ab eo mirifice adamatum. Huius complura apud* Aristotelem *leguntur carmina, quem inuenisse artem* Rhetoricam *referente* Laertio Aristoteles *in* Sophista *scriptum reliquit. Lustrasse autem terrarum*

orbem, ut Magiam disceret, tradit noster Plinius, de cuius morte Horatius in Poetica.

Excelluerunt quoque duo summi oratores genere Siculi, Corax, & Isias, qui artem dicendi & eius præcepta primi conscripserunt. Hanc autem rem ab Aristotele literis commissam in Bruto repetit Cicero Plato in Phædro Isiam, & Gorgiam simul nominat. De eisdem Quintilianus libro tertio, Artium (inquit) scriptores antiquissimi Corax, & Isias, quos insecutus est uir eiusdem insulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus.

Numeratur inter Siculos doctrina præditos Nicetas uel (ut ipsum appellat Laertius) Icetas patria Syracusanus, quem quidem primum putasse terram immobili manente cœlo in orbem ferri nonnulli tradiderunt. De hoc ita in Acade. Cicero, Nicetas Syracusius (ut ait Theophrastus) Cœlum, Solem, Lunam, Stellas, supera denique omnia stare censet, atque præter terram rem nullam moueri, quæ circa axem se summa celeritate conuertat, & torqueat, eademque effici omnia, quæ si stante terra moueretur. Atque hoc etiam Platonem dixisse sed paulo obscurius.

Syracusanus pariter fuit Monimus Diogenis discipulus cuius (ut testatur Laertius) meminit Menander.

Fuit item Nymphodorus Syracusanus, quem περὶ τῶν τῆς ἀσίας περίπλων, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ σικελίᾳ θαυμαζομένων scripsisse Athenæus prodidit. Idem Athenæus Alcimi Siculi adducit librum, qui inscriptus est Italicus.

Extitit etiam Siculus Andreas Panormita, qui auctore Athenæo σικελικὰ τὰ κατὰ πόλιν monumentis mandauit. An uero hic fuerit Andreas ille Medicus, cuius toties & Celsus, & Plinius, & Galenus, mentionem faciunt, incertum apud me est.

Siciliam quoque insulam maxime illustrauit Diodorus natus in Agyra urbe, cuius auctoritate utitur Athenæus, tum ex libro ad Lycophronem, tum ex Italicis linguis, & Bibliotheca. Floruit Cæsaris Augusti temporibus.

Philistus item Syracusanus fuit, qui in conscribenda historia ocium consumpsit, Thucydidem maxime (ut secundo de Oratore Cicero opinatur) imitatus, cuius etiam meminerunt Dionysius Halicarnaseus, & Plutarchus. Eiusdem libros enumerat Suidas.

Extitere duo Heraclidæ patria Syracusani, quorum uterque (Athenæus refert) περὶ τῶν ὀψαρτυτικῶν, sed alter etiam περὶ τῶν θεσμῶν pertractarunt.

Habitus est etiam Siculus quidam poeta nomine Orpheus ex oppido Camerino, cuius dicunt esse ad inferos descensum, de quo ita Suidas. Ορφεὺς καμαριναῖος ἐποποιὸς, οὗ φασὶν εἶναι τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν.

Ex urbe Syracusana originem duxit etiam Theocritus poeta ille, quem in Bucolicis secutus est Virgilius, longo tamen interuallo. Non desunt qui dicant eun-

dem

dem fuisse Coum, atque ex Coo Syracusas commigrasse.

Syracusis pariter ortus est Archimedes mathematicus, De cuius ingenio, & morte Liuius, Plinius, et Plutarchus, item de eius sepulcro libro quinto Thuscul. Cicero.

De alio poeta Syracusano Theodorida nomine sic libro ultimo Dipnosoph. scribit Athenæus. θεοδωρίδας γοῦν ὁ συρακούσιος ἐν κενταύροις διθυράμβῳ φησί, πίσσα δ' ὑπὸ πρεμνῶν ἔσταζεν. hoc est itaque Syracusius Theodoridas in Centauris hoc utitur dithyrambo:

Pix sub querno ligno stillabat.

Præterea Theognis Poeta Elegus patriam habuit Megaram Siciliæ ciuitatem, de quo Plato libro primo de Legibus. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς ἔχομεν μάρτυρα θεόγνιν πολίτην τῶν ἐν τῇ σικελίᾳ μεγαρέων. Idem in Memnone, & Aristoteles libro IX. de Moribus, Athenæus quoque libro VI. ὡς ὁ μεγαρεὺς θεόγνις ἐν ταῖς ἐλεγείαις, quarum multæ nunc habentur uulgo.

Ex Leontio similiter Siciliæ urbe ortus est Gorgias orator præstantißimus, Isocratis doctor, & discipulus Empedoclis, ut in Catone Maiore affirmat Cicero. Qui de eodem pluribus alijs in locis, sed potißimum in Oratore, ubi Gorgian dicit fuisse λογοδαίδαλον, sumpto illo ex Phædro Platonis uocabulo, quod sané libro tertio, Plato quoque qui Gorgiæ nomine suum de Rhetorica dialogum inscripsit, in Apologia & in Memnone eiusdem meminit, quem hominum primum auream statuam, & solidam Delphis in templo sibi posuisse LXX. circiter Olympiade, noster testatur Plinius.

Extitit & alius Timæus natione Siculus, à quo se adiutum fuisse in Naturali Historia fatetur Plinius primo libro. De eodem plerunque Dionysius Halicarnaseus.

Ortum item habuit ex Messana Siciliæ ciuitate Euhemerus antiquus auctor, qui (ut scribit Lactantius) res gestas Iouis, & cæterorum, qui putantur Dij, collegit, historiamq; contexuit ex titulis, & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximeq; in phano Iouis triphylij, ubi auream columnam positam esse ab ipso Ioue titulus indicat, in qua columna gesta sua perscripsit, ut monumenta essent posteris rerum suarum. Hunc Euhemerum interpretatus, & secutus est præter cæteros Ennius, ut primo de Natura Deorum testatur Cicero. De hoc eodem alij Latini scriptores ut Varro, & Augustinus, & Seruius meminerunt. Ex Græcis Sextus Empiricus, & Theodoritus Thirensis, qui quod ipse ueram de Dijs scripserit historiam, eorum mortes & sepulturas demonstrando, ἀθεὼν καὶ γέροντα ἀλαζόνα nuncuparunt.

Postremo Siculus etiam fuit Epicharmus, ciuis Syracusanus, poeta Comicus, ut in Theage existimat Plato, de quo Cicero primo Thuscula. & tertio Epistolarum ad Q. fratrem. Epicharmi ἐποικοδόμησιν, id est exaggerationem (ut uertit Ga-

za, quamuis Soritem, & Aceruulem interpretari poßimus, quod est argumentandi genus, Aristoteles commemorat, & primo libro de Ortu Animal. & primo Rhetori. De hoc eodem Laertius in Platonis uita. Citat Athenæus complures Epicharmi libros.

Illud silentio non prætereundum, quod ad nostrum institutum attinere uidetur, Herodotum Halicarnaseum, quamuis tam in Asia sua, quàm in terra græcia plura quidem opportuna, & commoda reperirentur loca, in quibus suam potuisset historiam coutexere, Thurios tamen Italiæ oppidum inter Cratim, & Sybarim (ut noster ait Plinius) sibi elegisse, ubi confecto diuino opere patris historiæ nomen uindicaret. Quandoquidem non ignorabat eam esse Italiæ naturam, (siue id cœli temperatione proueniat, siue quòd hoc proprium ei munus dederit Deus:) ut non modo acuta, & perspicacia semper gignat ingenia, uerum & quæ ex alijs Europæ regionibus ad seipsam accedant incolendam, ea & magis eximia, atq; præstantia reddere soleat.

Id denique libet adiungere, Flauium Philostratum duos nominare Sophistas genere Italos, Aelianum Romanum, & Aspasium Rauennatem, qui sua animi sensa literis mandantes, græca oratione usi sunt.

At Galli forte linguam Græcam suam quoque esse contendant, propterea quòd Maßiliæ iam græca studia, & literæ uiguerint. Quasi uero Gallia tantam hominum copiam qui græce scripserint, artes, & disciplinas inuenerint, à quibus summi græciæ uiri multa accipere, & doceri non erubuerint, quantam Italia in medium poßit afferre. Vix unum habuit eundemq; Sophistam (ut Philostratus asserit) Phauorinum, cuius toties mentionem facit Gellius, qui Ortus Arelate, quæ est Galliæ Narbonensis ciuitas, Cæsarum Traiani, & Adriani temporibus illustri laude celebratus est. De quo sic Flauius Philostratus in libris Sophistarum. τὸν Φαβορῖνον τὸν φιλόσοφον ἡ εὐγλωττία ἐν τοῖς σοφισταῖς ἐκήρυττεν. ἦν μὲν γὰρ τῶν ἑσπερίων γαλατῶν οὗτος Ἀρελάτου πόλεως ἣ ἐπὶ Ροδανῷ ᾤκισται.

Hos tibi clarißimos uiros, Adame, quorum monumentis in magno honore iam habita est & nunc habetur Italia, hac mea ad te epistola enumerare uolui, ut siquando Germanis, Hispanis, Gallis, legere hæc nostra, contigerit. ij (tametsi nostris temporibus magnos in literis fecisse progressus sibi ipsis uisi sunt) sese tamen iactare & gloriari paulum desinant, & nos Italos præ se nolint contemnere. Tot enim, & tam multos eruditos uiros omnibus sæculis tulit, ac nunc etiam fert continenter Italia, ut Europa uniuersa ad omnem animi excellentiam Italiæ ope, & auxilio egere uideatur.

Quapropter non poßum complures nostræ ætatis præstantißimos homines eosdemq; Italos non incusare, qui cum Græcam, & Latinam habeamus linguam

quæ

quæ quidem nostræ, propriæq; sunt, ijs tamen posthabitis in Etrusco sermone totam ætatem inutiliter conterunt: nec illis uenit in mentem, hunc ipsum fuisse tunc exortum, cum in Italiam infusa peregrinitas Latini sermonis dignitatem, & decorem corrupit, deprauauitq; . in qua quidem uerborum colluuie tres excelluere nostrates uiri, Danthes, Petrarcha, & Boccatius, non meo tamen iudicio, tam absoluti atque perfecti ut non aliquid eis uitio uerti poßit. Nam à Danthe postulari uerba magis splendida, & ornata: In Petrarcha res, & sententias uerbis subiectas requiri: Maiorem in Boccatio desiderari prudentiam satis apparet. Sed non est nostros hic reprehendendi locus.

Restat igitur mi Adame, ut quando nostra Italia merito utriusque linguæ parens atque altrix dici potest, in eis & loquendo, & scribendo continenter uersemur. Etruscum uero sermonem effugiamus tanquam Scopulum, atque ex doctorum hominum conuentibus explodamus, nec eo nobis ullo modo uti liceat, nisi cum agere cum imperitorum uulgo necesse fuerit. Quod sane si facere neglexerimus, uereor equidem ne nostra Italia, quæ nunc in augenda & honestanda thusca lingua magis quàm par sit, occupata est, fœda, & intoleranda barbarie omnes Europæ nationes tandem sit superatura. Vale.

F I N I S.

ERRATORVM CORRECTIO.

Pag.	Verſ.	Delenda.	Reponenda.
9	4	καπισκεύαζειν	καπισκεύαζειν τὸν κόσμον εἶναι.
	19	eſt	eſſe
	28	τύναωγε	τοίναωγε
10	13	ἄξιΘ	ἄξιΘ
12	19	γενίμενόν	γενόμενόν
15	4	πατὶ	παρτὶ
	14	ὀ	ὀκ
16	9	αἴδιό	ἀΐδιΘ
17	20	αὐαλυχῆναι	αὐαλυθῆναι
18	21	δοξάξει	δοξάζει
	22	δυνασιόμενον	δυνασευόμενον
19	9	ὀκείαν	οἰκείαν
	14	Βιαίως	Βιαίᾳ
	22	τὶ	τὰ
	24	αὐατρέπται	αὐατρέπται
21	16	ἀλλαγίνεται	ἀπογίνεται
23	24	γιγογότων	γιγονότων
24	16	interiectus ſit	interiectusq́; ſit.
	19	ἴη	εἴη
	20	γιγ'μενα	γενόμενα
	22	αὐάλαγον	αὐάλογον
26	27	ἀλλοίωσις	ἀλλιώσεις
27	18	δυνάμισις	δυνάμεις
30	26	exiſtimatur	exiſtimantur
31	16	εἰλικρινίςατα	εἰλικρινεςατα
33	4	contrario	contrariarum
36	13	παλὶν	πάλιν
40	31	ad	ab
42	3	προσωυτέον	προσεκτέον
	9	interpretatum	interpretand.im
	28	πρόπον	πρώτον
43	8	διακονῆς	διαμονῆς
44	27	τοὶς	τοὺς
45	2	συμπλακθῆ	συμπαθῆ
46	19	γυμνάσιοις	γυμνασίοις
52	3	noſtra	noſtras
	11	πλάτονΘ	πλάτωνΘ
53	10	Ariſtotelis	Ariſtoteles
54	1	Dialectica	Dialecticam

56	4	Italum fuiſſe	Italum neque Siculum fuiſſe
57	10	Baſſum græce	Baſſum de Medicinis græce
58	3	Iſias	Tiſias
	5	Iſiam	Tiſiam
	7	Iſias	Tiſias
	19	ταυμαζομένων	θαυμαζομένων
	27	& Bibliotheca,	& ex Bibliotheca, quæ eſt Romana hiſtoria
60	27	γαλακτῶν	γαλατῶν

